

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Laura Kinnunen

HOHTO 2012: VERKKOPALVELUN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Opinnäytetyö
Helmikuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2013
Viestinnän koulutusohjelma

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
p. (013) 260 6991

Tekijä
Laura Kinnunen

Nimeke
Hohto 2012: Verkkopalvelun suunnittelu ja toteutus

Toimeksiantaja
Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry

Tiivistelmä

Opinnäytetyön toiminnallinen osa toteutettiin toimeksiantona Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry:lle. Lähtökohtana oli suunnitella ja työstää Hohto 2012-tapahtumalle verkkosivut, visuaalinen ilme ja juliste.

Opinnäytetyön tutkimusaihe on verkkopalvelun suunnittelu ja toteutus. Suunniteltaessa ja toteutettaessa verkkopalvelua edetään käyttäjän ehdoilla huomioiden käyttäjä- ja kohderyhmä. Opinnäytetyön keskeinen tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineistona käytettiin alan lähdekirjallisuutta, verkkomateriaaleja, alan opinnäytetöitä, haastatteluja sekä palautetta sivuston tilaajalta.

Kirjallisessa osiossa perehdytään Hohto 2012- verkkosivuston käyttäjäryhmän alakulttuurin ominaispiirteisiin ja historiaan. Kirjallisen osion toisena pääpainona on löytää avaimet hyvään verkkosuunnitteluun ja käytettävyyteen. Raportissa avataan typografian, sommittelun, värien, fonttien, kuvien ja linkkien merkityksiä ja sitä mitä tulee huomioida näillä osa-alueilla. Raportti toimii ohjekirjana monipuoliseen verkkosuunnitteluun.

Käyttäjähastatteluilla tutkittiin Hohto 2012-tapahtuman sivujen käytettävyyttä. Haastatteluiden tuloksia tullaan hyödyntämään myöhemmin tulevaisuudessa, esimerkiksi 2013 Hohto-tapahtuman sivujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kieli
suomi

Sivuja 42
Liitteet 12
Liitesivumäärä 12

Asiasanat
graafinen suunnittelu, käytettävyyden suunnittelu, homokulttuuri, verkkosuunnittelu

THESIS
February 2013
Degree Programme in Communication
Länsikatu 15
FIN 80110 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6991

Author
Laura Kinnunen

Title
Hohto 2012: Designing and implementing an online service

Commissioned by
Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry

Abstract

The functional part of my thesis was carried out as a commission for Hobiles ry, a member association of Sexual equality (Seta ry, national GLBT association). The purpose was to design and implement a website, visual appearance and a poster for the event Hohto 2012.

The subject of the research is designing and implementing an online service. While designing and implementing an online service, the target demographics are taken into account, and the process advances by the conditions of the user. User-centered design is the foundation in web design. The central research method of my thesis was qualitative research. Source books, on-line materials, theses from the field, interviews and feedback from the subscribers of the website were used as research data.

The written part of the thesis focuses on the Hohto 2012 website's user group's subculture's characteristics and history. An additional goal is on finding the key to good web design and usability. The role of typography, layout, colors, fonts, pictures and links, and what is to be acknowledged in these sections is discussed in the report. The report acts as a guidebook for versatile web design.

The usability of the Hohto 2012 website was researched by way of user interviews. The results of the interviews will be utilized in the future, for example in the design and implementing of the website for the event Hohto 2013.

Language
Finnish

Pages 42
Appendices 12
Pages of Appendices 12

Keywords
gay culture, graphic design, usability, web design

Sisältö

1 Johdanto.....	5
2 Työn toteutus ja aihe.....	6
2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet.....	6
2.2 Tutkimusmenetelmät.....	7
2.3 Hobiles ry.....	7
2.4 Seta ry.....	8
3 Verkkosuunnittelun monimuotoisuus.....	8
3.1 Web-suunnittelun historia.....	8
3.2 Käytettävyys.....	10
3.2.1 Visuaalisuuden rooli käytettävyydessä.....	11
3.2.2 Käyttäjän ehdoilla ja käyttäjälähtöisyys.....	13
3.2.3 Hohto 2012 käyttäjäryhmä.....	13
4 Käyttäjälähtöisen suunnittelun periaatteet.....	14
4.1 Suunnittelun haastavuus.....	14
4.2 Visuaalinen suunnittelu ja värit.....	16
4.2.1 Värit verkossa.....	18
4.2.2 Värien käyttö homokulttuurissa.....	21
4.3 Typografinen suunnittelu ja fontit.....	23
4.4 Tekstin luettavuus.....	27
4.5 Sommittelu.....	29
4.6 Linkit.....	33
4.7 Tekstiin liittyvä kuva.....	33
4.8 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnuksia.....	35
5 Tekninen toteutus ja WordPress.....	36
5.1 WWW-toteutuksen vaiheet.....	36
5.2 Sivujen toimivuus eri selaimilla.....	36
5.3 WordPress.....	36
5.4 Ylläpito ja seuranta.....	37
6 Haastattelun tulokset.....	38
6.1 Aineiston purkaminen ja analysointi.....	38
6.2 Haastattelut ja niiden tulokset.....	38
7 Pohdinta ja yhteenveto.....	40
Lähteet.....	42

Liitteet

Liite 1	Taustaväri
Liite 2	Banneri
Liite 3	Logo
Liite 4	Footer
Liite 5	Sateenkaarilippu
Liite 6	Tekstinäyte
Liite 7	Etusivu
Liite 8	Slideshow
Liite 9	Kartta
Liite 10	Symbolit
Liite 11	Luonnoksia
Liite 12	Juliste

1 Johdanto

Opinnäytetyöni oli toimeksianto Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry:ltä. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteutin yhdessä opiskelutoverini Virpi Ruhasen kanssa. Tehtävämme oli suunnitella huhtikuussa 2012 järjestettävän Hohto-tapahtuman visuaalinen ilme ja verkkosivut sekä huolehtia tapahtuman viestinnästä. Työtehtävät jaoin keskenämme ja kumpikin keskittyi omiin osa-alueisiinsa.

Erikoistuin Cadimedia-opinnoissani verkkomediaan ja siinä erityisesti graafiseen- ja konseptisuunnitteluun. Opintoihini kuuluvassa työharjoittelussa perehdyin verkkosivujen tekniseen toteuttamiseen. Perusopinnot ja harjoittelu toivatkin minulle osaavuutta sekä asiantuntevuutta, jota tarvitsin ja hyödynsin sivuston suunnittelussa ja toteutuksessa.

Mielestäni käyttäjälähtöisyys on kaiken perusta verkkosuunnittelussa. Suunniteltaessa ja toteutettaessa ollaan käyttäjän ehdoilla ja suunnittelutyössä on huomioitava käyttäjä- ja kohderyhmä. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus käsitti Hohto-tapahtuman verkkosivujen toteuttamisen. Hohto-tapahtuma on Joensuun alueen seksuaalisen tasavertaisuuden Hobiles ry:n jokavuotinen kevättapahtuma. Verkkosivujen käyttäjä- ja kohderyhmä oli tapahtumaan osallistuva tai siitä kiinnostunut henkilö. Ensisijaisesti he olivat sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia.

Tutkin myös verkkopalvelun käytettävyyttä ja sitä mitä tulisi ottaa yleensä huomioon suunniteltaessa verkkosivustoa. Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa keskityn raportoimaan mitä on hyvä verkkosuunnittelu, mitä suunnittelutyössä on otettava huomioon. Lähestyn verkkosivujen suunnittelua operationaaliselta näkökulmalta. Toiminnallisen osuuden sidon kirjalliseen mainitsemalla esimerkkejä tekemästani sivustosta.

2 Työn toteutus ja aihe

2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet

Tavoitteenani opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa oli luoda selkeät ja helppo-käyttöiset verkkosivut Hohto 2012- tapahtumalle. Käytin hyödykseni aikaisemmin opimiani tietotaitoja ja alan lähdekirjallisuutta. Lisäksi testautin sivuja työstövaiheessa muutamilla käyttäjillä. Kirjallisessa osuudessa kokosin yhteen asioita, joita tulee huomioida työn suunnittelussa ja toteutuksessa. Havainnollistan näitä asioita käyttämällä esimerkkinä toteuttamaani sivustoa.

Toteuttamani verkkosivujen käyttäjä- ja kohderyhmä edustaa ensisijaisesti alakulttuurista eli pääkulttuurista poikkeavaa ryhmää. Samaan alakulttuuriin kuuluvilla henkilöillä on tyypillisesti tunnusomaisia tapoja ja piirteitä, esimerkiksi pukeutumisessa. (Alakulttuuri-SuomiSanakirja 2013.) Hohto 2012- tapahtuman sivujen käyttäjä- ja kohderyhmä edustaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä, joka on oma alakulttuurinsa tyypillisine piirteineen, symboleineen ja aatteineen. Tämän vuoksi tutustuinkin syvällisemmin sivuston käyttäjien historiaan ja perehdyin sen keskeisiin ominaispiirteisiin. Vastaavanlainen lähestymistapa on suotavaa aina kun suunnittelee verkkosivuja.

Vertailun vuoksi nostan esille toisen alakulttuurin. Esimerkiksi goottialakulttuurille suunniteltaessa tulee ottaa selville ainakin perusasiat kyseisestä alakulttuurista ja noudattaa tiettyjä sääntöjä sivujen ulkoasun ilmettä suunniteltaessa. Esimerkiksi tutustumalla genren ominaispiirteisiin eli väreihin ja symboliikkaan. Goottilainen tyyli on mustaan pohjautuvaa ja synkähköä ja goottilaiseen estetiikkaan kuuluu myös salaperäisyys ja kauhu. (Baddeley 2005, 379). Sateenkaaren värit tuskin sopisivat goottien kauhu- ja kuolemanromantiikan tyyliin. Sateenkaari on kuitenkin totuttu liittämään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Työni teoreettinen viitekehys koostuu lähinnä käyttäjälähtöisten verkkosivujen suunnittelun eri teorioista ja aiheisiin liittyvien lähteiden käyttämisestä. Tutkimusmetodeina käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta ja surveytutkimusta eli haastatteluja. Laadullinen tutkimus tarkoittaa tutkimusaineistoon, esimerkiksi lähdekirjallisuuteen perehtymistä ja analysointia aineiston pohjalta. (Kiviniemi 2001, 68; Eskola & Suoranta 1998, 18- 19).

Tekemäni haastattelu täytti surveytutkimuksen kriteerit. Tyypillistä tällaiselle tutkimukselle on että valitaan sivuston käyttäjäryhmää edustava otos henkilöitä, joilta kerätään tietoja esittämällä samoja kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58). Haastatteluun valitsin muutamia sivuston käyttäjiä ja kysyin heiltä samat kysymykset. En pyrkinyt tekemään tilastollista raportointia vaan ennemminkin käyttäjälähtöisyyteen perustuvan kyselyn, joten pidin haastateltavien lukumäärän pienenä. Pidin haastattelua erinomaisena vaihtoehtona, koska se on joustava menetelmä joka soveltuu monenlaisiin tarkoituksiin ja sen avulla voidaan saada käyttäjistä ja sivuston käytettävyydestä yksityiskohtaisempia tietoja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 11.) Haastattelujen pohjalta pystyn tulevaisuudessa kiinnittämään enemmän huomiota erilaisiin epäkohtiin sivustoja tehdessäni.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli siis tilaus Joensuun seudun seksuaalinen tasa-vertaisuus Hobiles ry:ltä. Olen avannut opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa sivuston kohderyhmän historiaa ja tapaa katsoa sekä erinäisiä homokulttuurissa ilmeneviä piirteitä, kuten esimerkiksi tyypillisiä tunnuksia ja symboleita. Olen myös tutkinut tapaa katsoa ja nähdä sukupuoli- ja seksuaalisuus visuaalisessa kulttuurissa, mediassa ja historian valossa.

2.3 Hobiles ry

Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry on kesällä 2003 perustettu Seta ry:n jäsenjärjestö. Yhdistys järjestää juhlia, nuorteniltoja ja muuta harrastustoimintaa, kuten esimerkiksi keilausta. Syksyllä 2004 päätettiin ensimmäisen Hohto-tapahtuman järjestämisestä. Hohto eli Joensuun homo- ja lesbokulttuuritapahtuma järjestettiin en-

simmäisen kerran 25.-27. helmikuuta 2005. Ohjelmaan kuului tuolloin kahdet juhlat ja kolme elokuvaa. Samana keväänä Hobilesin tapaamis- ja harrastusryhmät aloittivat säännöllisen toimintansa. Vuoden 2012 Hohto sijoittui ajalle 10.-14. huhtikuuta ja piti tuolloin sisällään muun muassa kulkueen, tapaamisia ja päätösjuhlat. (Hohto-Hobiles 2013.)

2.4 Seta ry

Seta ry on vuonna 1974 perustettu valtakunnallinen ihmisoikeus- ja sosiaalialan järjestö jolla on 21 jäsenjärjestöä eri puolilla Suomea. Tavoitteena Setalla on se että kaikki voisivat elää yhdenvertaisina osana suomalaista yhteiskuntaa, riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta. Lisäksi jokaisella tulisi olla oikeus määritellä itse itsensä, perheensä ja ihmissuhteensa. Muita toimialoja ihmisoikeustyön ohella on jäsenjärjestöjen toiminnan kehittäminen, sosiaalityö, koulutustoiminta ja nuorisotyö. Setan yhteydessä toimii myös Transtukipiste, joka tarjoaa ja kehittää psykososiaalisia tukipalveluja transihmisille, sukupuoliristiriitaa tai sukupuolen monimuotoisuutta kokeville ja heidän perheenjäsenilleen. Setan toiminnan rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen, opetusministeriön ja kuntien tuki. Jäsenjärjestöjensä toimintaa Seta tukee vuosittaisin avustuksin. (Seta 2013.)

3 Verkkosuunnittelun monimuotoisuus

3.1 Web-suunnittelun historia

Web-suunnittelun historian sanotaan alkaneen vuonna 1965 Ted Nelsonin tuodessa julkisuuteen termin "hyperteksti" ja vuonna 1967 William Tunnicliffen esitelmöidessä Kanadan hallituksen painatuskeskukselle dokumenttien sisällön ja esitystavan erottamisen hyödyistä. Seuraavat merkittävät asiat olivat Internetin edeltäjän ARPANETIN toiminnan aloittaminen vuonna 1969. Vasta vuonna 1984 oli ensiesittelyssä Apple Macintosh, joka sisälsi HyperCard-järjestelmän, joka oli ensimmäinen kotitietokoneen graafinen hypertekstisovellus. (Veen 2002, 2-7.) WWW (World Wide Web) on Internetissä

toimiva palvelu, joka mahdollistaa tekstin ja kuvien jakamisen helposti ja edullisesti verkon miljoonille käyttäjille. WWW-sivun sisältö määritellään HTML-koodeilla. Sivulla voi olla muotoiltua tekstiä, grafiikkaa, sekä mitä tahansa muita tietokonemuodossa olevia tiedostoja, kuten ääntä ja videoita. WWW-tekniikka syntyi 1990-luvun alussa CERNin ydintutkimuskeskuksessa Genevessä, jossa Tim Bernes Lee alkoi kehittää yksiuolotteisen, listamuotoisen Gopherin rinnalle havainnollisempaa kaksiuolotteista järjestelmää jakaakseen tietoa tutkijoiden välillä. Ensimmäiset WWW-toteutukset tehtiin NeXT-työasemalle ja sen rinnalla kehitettiin myös komentorivipohjaista käyttöliittymää. WWW:n todellinen läpimurto tapahtui vasta, kun Marc Andreessen kehitti ensimmäisen graafisen selainohjelman, Mosaicin. WWW-tekniikan standardointia ja jatkokehitystä hoitaa muodollisesti W3-konsortio, jossa on mukana alan tärkeimmät valmistajat ja perinteisen Internetin edustajat. (Järvinen 2003, 776.)

Verkkosivut kirjoitetaan HTML-kielellä (Hypertext Markup Language), jonka avulla on mahdollista muotoilla sivuston tekstiä ja lisätä kuvia ja videoita (Castro 2007, 13). Käytännössä tämä tarkoittaa koodauskieltä, jonka tehtävänä on määrittellä ulkoasu mahdollisimman yksityiskohtaisesti (Järvinen 2003, 270). Yksinkertaisimmillaan ajateltuna Internet on joukko toisiinsa yhteydessä olevia tietokoneita. World Wide Web (WWW) on paljon hajanaisempi jatkuvasti muuttuvien dokumenttien kokoelma, joka sijaitsee Internetissä ja on kirjoitettu jonkinlaisella HTML-kielellä. (Castro 2007, 14.)

Uusin HTML-merkintäkieli on HTML5, jonka parissa W3C aloitti työskentelemään vuonna 2006 tarkoituksenaan korvata 1999 julkaistu HTML 4.01. Myöskin termillä HTML5 viitataan uusimpiin web-tekniikoihin (Open Web Platform), esimerkiksi CSS3 sekä sovellusliittymät, kuten File API ja Geolocation API. HTML5:ssä uudistuksia ovat uudet canvas, video ja audio-elementit ja SVG-muotoisen sisällön näyttäminen ilman object-tagin käyttöä. Lisäksi dokumentin semanttisuutta rikastuttavat section, article, header ja nav-tagit ja uudet attribuutit tagien määrittelyyn ja selkeyttämiseen. Huomioitavaa on että HTML5 ja CSS3 ovat kuitenkin vielä kehitysvaiheessa. (w3schools – HTML5 Introduction 2013.)

Internet, World Wide Web ja HTML ovat jatkuvassa kehitystilassa. Monet ohjelmat ja laitteet vanhentuvat hyvinkin nopeasti ja tämä tuo omat haasteensa verkkoon suunniteltaessa ja toteuttamisessa. Huomioon on otettava erilaiset käyttäjät, ohjelmat joilla verk-

kosivuja käytetään ja erilaiset näyttökoot. Markkinoille tulee jatkuvasti uusia laitteita, joilla voidaan käyttää Internetiä. Tämä kaikki tuo haastavuutta hyvään suunnitteluun ja käytettävyyteen.

3.2. Käytettävyys

”Webissä tärkeintä on käytettävyys” (Nielsen 2000, 9). Käytettävyys ominaisuutena kuvaa sitä, kuinka sujuvasti käyttäjä pääsee haluamaansa päämäärään. Kyse on esimerkiksi ihmisen ja koneen vuorovaikutuksesta. Käyttöliittymän suunnittelussa hyvään käytettävyyden saamiseksi on tärkeää tuntea käyttäjä mahdollisimman hyvin. (Kuutti 2003, 117.) Pyrin työssäni hyvään käytettävyyteen ja analysoin testihenkilöillä saavutinko tavoitteeni. Jacob Nielsenin mukaan suunnittelussa on olemassa kaksi erilaista näkökulmaa: taiteellinen ja tekninen. ”Vaikka teknologia muuttuukin jatkuvasti on kuitenkin käytettävyyden perusteet pysyvämpiä.” (Nielsen 2000, 11-12.)

”Kansainvälinen standardijärjestö, ISO, määrittelee käytettävyyden kokonaisuudeksi, joka kuvaa miten hyvin tietyt käyttäjät kykenevät käyttämään käytössään olevia työvälineitä tiettyjen tehtävien suorittamiseen tietyissä ympäristöissä tavoitteidensa saavuttamiseen. ISO määrittelee standardissa ISO 9241 käytettävyydessä tarkasteltaviksi kohteiksi käyttäjän, hänen tehtävänsä, työvälineensä ja toimintaympäristön.” (Kuutti 2003, 15.)

Omassa suunnittelutyössäni pyrin yksinkertaiseen vuorovaikutukseen. Käyttöliittymän tuli olla tarpeeksi selkeä ja yhdenmukainen rakenteeltaan, esimerkkinä valikkojen ja sivujen samankaltaisuudet. Tällainen käytettävyyden analysoiminen ja noudattaminen pohjautuu heuristisiin ohjeisiin, joka tarkoittaa listaa säännöistä ja ohjeista joita käytettävyydeltään hyvän käyttöliittymän tulisi noudattaa. (Kuutti 2003, 47.) Nielsenin lista on kaikkein käytetyin sääntökokoelma ja siitä löytyy juuri asiat, joihin kiinnitin huomiota työssäni. Kyseisestä listasta löytyvätkin juuri seuraavat asiat: vuorovaikutuksen käyttäjän kanssa tulee olla yksinkertaista ja luonnollista, käyttöliittymä tulee olla yhdenmukainen, ohjelmassa ja sen osissa tulee olla selkeät poistumistiet. (Kuutti 2003, 49.)

Suunnittelutyössä on hyvä huomioida ihmisen fyysiset ominaisuudet ja tiedettävä käyttäjän rajoitteet ja kyvyt. Hahmolakien muistaminen on esimerkiksi hyvin tärkeää suunnittelussa, koska ihminen pitää tiettyjä asioita yhteenkuuluvina ja käyttöliittymän ei tule rikkoa näitä lakeja. (Kuutti 2003, 22, 27.) Toinen muistettava asia on ihmisen päättelykyvyn tunteminen. Päättely jaetaan deduktiiviseen, induktiiviseen ja abduktiiviseen päättelyyn. Deduktiivinen päättely perustuu sääntöihin, premisseihin, joihin sovelletaan tehtyjä havaintoja ja tehdään sen perusteella johtopäätös. Induktiivisessa päättelyssä taas tehdään yleistyksiä näkemästämme ja kokemastamme. Abduktiivisessa muodostamme päättelymalleja toisiinsa liittyvistä tapahtumista. (Kuutti 2003, 38-40.)

Oppiminen on myös merkittävässä asemassa käytettävyydessä ja käyttöliittymäsuunnittelussa. On olemassa yksilöllisiä oppimisen eroja. Visuaalinen oppija oppii näkemästään, auditiivinen kuulemastaan ja kinesteettinen tekemisen kautta. (Kuutti 2003, 41.) Valtaväestössä on ihmisiä, joihin nämä kaikki esitetyt asiat eivät päde. Tuotteita käyttävät esimerkiksi myös vammautuneet ihmiset, joilla kaikki aistit eivät toimi normaalisti. Lapset ja vanhukset vaativat myös uudenlaisen näkökulman. Joidenkin tutkimusten mukaan viidesosalla niin sanotusta normaaliväestöstä on jonkinasteinen häiriö aistien tai päättelyn toiminnassa. Tämä vajavuus voidaan ottaa huomioon tekemällä käyttöliittymästä useampia aisteja huomioiva. Teksti voi olla puhuttu sokeita varten ja äänet voidaan esittää myös kuvina ja tekstinä kuuroja varten. (Kuutti 2003, 43.)

Yhteenvetona tähän voidaan siis todeta että yhdenmukaisuus ja loogisuus ovat avainasemassa. Toimintojen ja ulkoasun asettelujen tulee pysyä koko ajan samanlaisina, kuten ne työssäni toteutuivatkin. Samoin ihmisten fyysiset ja kulttuuriset eroavaisuudet tulee huomioida. Tästä huomaa sen kuinka monisäikeinen on matka kohti hyvää käytettävyyttä.

3.2.1 Visuaalisuuden rooli käytettävyydessä

Julkaisun perusta on visuaalinen suunnittelu. Visuaalisen suunnittelu antavaa julkaisun sanomalle sen eleet, ilmeet, äänensävy ja painotuksen. (Pesonen 2007, 2.) Keskeinen osa vuorovaikutusta on myös graafinen suunnittelu (Kuutti 2003, 51). Tiivistettynä visuaalinen suunnittelu on viestin välittämistä grafiikan, tekstin, värin ja muotojen kautta. Suunnittelussa on muistettava kenelle suunnitellaan, mitä suunnitellaan ja miksi. Visu-

aalinen suunnittelu on paljon muutakin kuin vain värien, fonttien ja kuvien sommittelua. Luettavuus ja esteettisyys tulisi olla yhtenä sivujen tavoitteena. (Hatva 2003, 9.) Suunnittelu vaatii usein myös tietoa teknisen toteutuksen ja sisällön rakenteen alueelta. Näytölle suunnitteluun pätee graafisen suunnittelun perussäännöt, sisältäen teknisiä rajoitteita ja mahdollisuuksia. (Hatva 2003, 12.) Visuaalisuus koostuu tiivistettynä seuraavien asioiden yhteensovittamisesta: värit, typografia, kuvat ja symbolit. Suunnitellessani ja toteuttaessani opinnäytetyöni toiminnallista osuutta tutustuin siihen, millainen suhde sivuston tulevalla kohderyhmällä oli näihin asioihin.

Kohderyhmän alakulttuuriin kuuluu paljon erilaisia symboleja sekä värejä, joilla on omat merkityksensä. Sivuston ulkoasussa aluksi suunnittelin hyödyntäväni näitä asioita enemmän, mutta ajanpuutteen vuoksi toteutus jäi hyvin vajavaiseksi. Juliste (liite 12) jonka Virpi Ruhanen teki noudatti homokulttuurin kirkasta värimaailmaa ja tästä julisteesta poimin taustan (liite 1) punaisen värin sivustolle. Leikittelin myös idealla yläbannerista, jossa olisi ollut sateenkaari. Tulimme kuitenkin yhdessä lopputulokseen, ettei kyseistä banneria käytetä sivustolla. Kuva tästä suunnittelemani bannerista löytyy liitteestä 2. Myös Virpi luonnosteli bannerin tilalle logoa (liite 3) ja lisäksi mietin myös footerin (liite 4) käyttöä.

Visuaalinen suunnittelu on osa käytettävyyttä, koska käyttämisen ohella sovellusta myös katsellaan. Tuotesuunnittelussa tuotteen ulkoasu vaikuttaa sen käytettävyyteen. Suunnitelmallisuus on erittäin tärkeää visuaalisessa suunnittelussa. Johtavana ajatuksena tulisi pitää yhdenmukaisuutta. Samaa linjaa tulisi käyttää koko sovelluksessa. Kuitenkin on syytä muistaa, ettei hyväkään visuaalinen suunnittelu pelasta epäonnistunutta rakennetta. (Kuutti 2003, 90.) Visuaalinen suunnittelu tulisi testata varsin varhaisessa vaiheessa. Testausta varten ulkoasu kannattaa ensin hahmotella paperille ja mahdollisuuksien mukaan testata se joko asiantuntija-arvioina tai käytettävyytsteesteissä. (Kuutti 2003, 90-91.) Yhdenmukaisuus toistuu sivuillani, ja käyttäjä ei tunne missään vaiheessa eksyneensä. Tämän mahdollistaa se, että sivujen värimaailma ja grafiikka pysyy samanaikaisena koko ajan.

3.2.2 Käyttäjän ehdoilla ja käyttäjälähtöisyys

Hyvä suunnittelu vaatii tekijältä kykyä asettua käyttäjän asemaan. Kohderyhmän määrittely on tärkeää, koska käyttäjillä on hyvin erilaisia tarpeita ja asenteita verkkopalveluiden suhteen. Usein pahimmilta virheiltä vältytään, jos tekijä hyödyntää tekovaiheessa omia kokemuksiaan. Esimerkiksi mikä saa käyttäjän poistumaan nopeasti kotisivuilta. Ensikohtaaminen käyttäjän ja sivun välillä on ratkaisevin askel ja ennustaa tulevaa suhdetta sivuston ja käyttäjän välillä. Ensivilkaisun perusteella katsojan on saatava selvää siitä, mitä on tarjolla. Teksti ei saa olla liian vaikealukuista, pientä, suttuista tai sekoitettua muuhun materiaaliin. Liian sekava aloitussivu saa aikaiseksi sen, ettei käyttäjä hallitse lainkaan sivustoa. Tämä johtaakin yleensä vetäytymiseen. (Hatva 2003, 13-14.)

”Yleensä ensimmäinen vilkaisu ratkaisee paljon, sillä vain kymmenen prosenttia käyttäjistä etenee etusivua pidemmälle ” (Hatva 2003, 108). Tiedon etsimiseen motivoituneen käyttäjän toimintaan pelkkä sivuston ulkoasu ei välttämättä vaikuta. Houkuttelevuutta voidaan lisätä layoutin avulla, tekstikoolla sekä asioiden visuaalisella ja sisällöllisellä ryhmittelyllä. Tiedon tulisi olla myös hyvin järjestäytyneenä. (Hatva 2003,109.)

3.2.3 Hohto 2012 käyttäjäryhmä

Avaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen käsitettä tarkemmin koska käyttäjäryhmä, jolle suunnittelin sivut, edustaa tätä ryhmää. Puhuttaessa kyseisestä vähemmistöstä täytyy muistaa vallalla oleva heteronormatiivinen ajattelutapa. Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan ihmisiä jotka sukupuolisamaistumisellaan tai sukupuolen ilmaisullaan kyseenalaistavat ajatuksen sukupuolesta kaksijakoisena biologisena kysymyksenä: syntymisenä joko tytöksi tai pojaksi. (Mustola & Pakkanen 2007, 11-12). Seksuaalivähemmistöjä ovat lesbot, homo- ja biseksuaalit. Sukupuolivähemmistöiksi taas luetaan transsukupuoliset naiset (transnaiset), jotka syntyvät ruumiiltaan pojiksi mutta tuntevat olevansa naisia ja korjaavat kehoaan sukupuolenkorjausprosessissa vastaamaan omaksi kokemaansa sukupuolta. Transsukupuoliset miehet (transmiehet) taas syntyvät ruumiiltaan tytöiksi, mutta tuntevat olevansa miehiä ja korjaavat kehonsa sukupuolen korjausprosessissa vastaamaan omaksi kokemaansa sukupuolta. Transgender-ihmiset ovat hen-

kilöitä, jotka elävät mieheyden ja naiseuden rajalla, välillä tai ulkopuolella. (Mustola & Pakkanen 2007, 13.)

Poliittisen selkeyden vuoksi on ollut tarve pitää kiinni selkeästä ja helposti tunnistettavasta homojen- ja lesbojen kulttuurin kuvastosta. Tämä ei kuitenkaan usein täysin saavuta sitä mitä kukin on tai mitä homokulttuuri edes yhdessä on. Loppujen lopuksi tekijä ja homoseksuaalisuus on vain ihmisen keksintö. (Dyer 2002, 97.) Ei voida olettaa että kaikki homot tai lesbot ovat samanlaisia, eikä heitä voi sulloa yhteen ja samaan muotiin. On olemassa tietynlaisia stereotyyppisiä näkemyksiä siitä, että millainen on homokulttuuri tai millainen on ”tyypillinen seksuaalivähemmistön edustaja”. Homoseksuaalisuus ei ole mikään uusi ilmiö historiassa, vaan pikemmin nykyinen homokulttuuritrendi on uutta. Homoseksuaalisuuden historia on värikäs ja vaihteleva ja itse termi homoseksuaalisuus on sangen nuori.

Suunnittelutyössäni otin huomioon erilaiset käyttäjäpersoonat. Yleensä suunnittelutyössä luodaan kuvitteellisia käyttäjäpersoonia, joille annetaan nimi, ominaisuuksia, perhesuhteita, harrastuksia ja niin edelleen. (Kuutti 2003, 122). En lähtenyt luomaan näin perusteellisia käyttäjäpersoonia, mutta listasin erilaisia pääpiirteitä olettamistani käyttäjistä. Tätä hyödynsin sitten työni suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Tunsin myös entuudestaan sivujen entisiä ja tulevia käyttäjiä, joten pystyin myös heidän perusteella analysoimaan tulevien käyttäjien ominaisuuksia.

4 Käyttäjälähtöisen suunnittelun periaatteet

4.1 Suunnittelun haastavuus

Eräs tärkeimmistä työskentelytavoista suunnittelijalle on harrastaa laajaa selailua verkossa ja tutustua mahdollisimman moniin eri verkkopalveluihin. Kun suunnittelin sivustoja, käytin tunteja tutustuakseni erilaisiin sivustoihin. Tein havaintoja eri toteutustavoista, käyttöliittymistä ja multimediaratkaisuista. Poimin sivuilta hyviä havaintoja joita hyödynsin omassa työssäni. Eräs tällainen oli esimerkiksi navigointi joensuulaisen Ravintola Kerubin sivuilla osoitteessa www.kerubi.fi. Sivuilla on navigaatio asetettu sel-

keästi ylhäälle. Muutenkin sivuston ilme on selkeä ja miellyttävä kokonaisuus. Kerubin etusivulla suurimman huomion saa ylhäällä oleva isohko kuva. Samankaltaista sommitelua hain laittamalla Hohto 2012- etusivulle kuvagallerian. Olisin myös halunnut asettaa sivuille logon samalla tavalla kuin Kerubin sivuilla on vasemmassa yläkulmassa. Toinen visuaalisesti miellyttävä sivusto on vuoden 2012 Flow:n sivut. Näilläkin sivuilla on navigaatio aseteltu ylhäälle. Yhtenäistä Flow:n ja Kerubin sivuilla on monipalstoituksen käyttö, jota en itse käyttänyt. Flow:n sivuilla oli myös iso kuva ylhäällä ja logon (tapahtuman nimen ja päivämäärän) näyttävä käyttäminen vasemmalla yläkulmassa.

Useimmiten suunnittelun vaikeus piilee esteettisyyden ja toiminnallisuuden ristiriidassa. Nämä kaksi päämäärää onkin haasteellista saada rakennettua toimivaksi kokonaisuudeksi. Verkossa moni tekninen seikka, kuten kuvan latausnopeus vaikuttavat aina lopulliseen esteettisyyteen. Usein toiminnallisuus ajaakin esteettisyyden ohitse. Ongelmatilanteissa on päätettävä mikä on kohderyhmän kannalta tärkeintä. Parhaimmillaan esteettisyys ja informatiivisuus ovat yhdistettävissä, jopa toistensa ehdoilla. Esteettisyys mielletään usein kauneuden tai miellyttävyyden synonyymiksi. Kuitenkin se mikä miellyttää ketäkin on subjektiivista ja kulttuurisidonnaista. Tietokonekommunikaatitilanteissa esteettisyyden kriteerinä pidetään elämyksellisyyttä, joka tukee uusille medioille tyypillistä moniaistisuutta. (Hatva 2003, 110.)

Käytettävyyssuunnittelussa on perinteisesti pyritty tutkimuksilla määrittelemään jokin käyttäjäryhmä ja tuote on pyritty suunnittelemaan kelpaavaksi tälle kyseiselle käyttäjäryhmälle. Kyseinen suunnittelutapa on iskostunut voimakkaasti tietoteknisillä aloilla työskenteleviin henkilöihin. (Kuutti 2003, 120.) Verkkosivuja suunnitellessani minulla oli tiedossa sivuston ensisijainen käyttäjäryhmä, mutta tiesin että sivuja tulisi käyttämään muutkin kuin tähän tiettyyn alakulttuuriin kuuluvat henkilöt.

Suurimmalla osalla ihmisistä ei ole aikaa selailla verkossa sivustoilla huvikseen, vaan yleensä tarkoituksena on etsiä jotain tiettyä asiaa. (Hatva 2003, 110.) On olemassa peruskysymyksiä, jotka on muistettava verkkoviestinnän suunnittelussa. Niitä ovat: ”Kellenle viesti on tarkoitettu? Mitä sillä halutaan välittää? Minkälaista toimintaa vastaanotajalta toivotaan?” Tärkeintä on osata asettautua käyttäjän asemaan ja testata sivuja. Käyttäjistä itsestään on kuitenkin lopulta kiinni, mieltääkö tämä esteettisen ilmaisun vai toimivuuden parempana vaihtoehtona. (Hatva 2003, 111.)

Hyvä ensivaikutelma on siis tärkeä ja ensisilmäyksellä tulisi pystyä luomaan selkeä kuva sivustosta ja kertoa mistä on kysymys. Avaussivun logiikka ja toimintamalli tulisi olla samanlainen kuin muiden sivujen. Selvää on, että etusivulla esitetyn lay-outin tulisi jatkua samantyyllisenä myöhemmin: tietyt asiat tietyillä paikalla. Tyypillistä hyvälle kotisivuille on usein se, että sivustolla vallitsee harmonia ja yhtenäisyyden tunne. Tämä voidaan saavuttaa graafisen suunnittelun avulla: värimaailman ja lay-outin. Kauneus riippuu aina katsojasta, mutta silti voidaan soveltaa tiettyjä yleispiirteitä. Esteettiselle sommittelulle tyypillistä on riittävä toisteisuus ja tarpeellinen määrä poikkeamia säännöistä. (Hatva 2003, 15.)

4.2 Visuaalinen suunnittelu ja värit

Värien käytössä kannattaa huomioida myös värisokeus. Suomessa yleisin värisokeuden muoto on puna-vihersokeus. Tutkimuksen mukaan jopa 7% miehistä, mutta vain 0,04% naisista on värisokeita. (Kuutti 2003, 44.) Käyttöliittymän värien valinnassa yksi tärkeimmistä kriteereistä on värien toimivuus. Yleisimpiä käytettävyysoongelmia on liiallinen tai epäjohdonmukainen värien käyttö. (Kuutti 2003, 100.) Olennaisia asioita ei siis tulisikaan korostaa ainakaan punaisen, sinisen ja vihreän eroilla. Värisokeutta on kolme eri tyyppiä: protanomalia eli vaikeus erottaa punaista sinivihreästä, deuteranomalia vihreää purppuranpunaisesta ja tritanomalia violettiä. (Lammi 2009, 73.)

Tekstissä tärkeintä on luettavuus ja paras yhdistelmä on musta teksti valkoisella pohjalla. Voimakkaita värejä kuten sinistä ja punaista tulisi välttää vierekkäin, sekä tekstin ja taustan värinä yhdessä. Kontrastierot taas helpottavat lukemista. Väriin liittyy myös konventioita eli tuttuutta, aikaisemmin opittua. Konventioita kannattaa hyödyntää sivujen suunnittelussa. (Kuutti 2003, 100-101.) Värejä voidaan siis säädellä myös kontrasteja muuttamalla. Tulisi silti muistaa, että, suurin kontrasti ei kuitenkaan ole paras, koska silmät väsyvät nopeasti. Näkemisen tarkkuutta parantaa positiivinen polariteetti eli vaalea teksti tummalla pohjalla. (Hatva 2003, 68.)

Väri on myös hyvin voimallinen keino huomion kiinnittämiseen ja lisäksi se luo tunneloita ja tunnelmaa sekä välittää arvomaailmaa. Värien käyttäminen vaatii taitoa, sillä

epäonnistuneella käytöllä voidaan saada aikaan suurta harmia. Värien käytössä kannattaa pitäytyä totutuissa hyviksi havaituissa yhdistelmissä, tai sitten täytyy todella tietää mitä on tekemässä. (Kuutti 2003, 101.)

“Näytöllä väri muodostuu eri tavoin kuin painotuotteessa, mikä on huomioitava suunnittelussa. Värinkäyttö edellyttää tietoa värien psykologisista ja esteettisistä vaikutuksista. “ (Hatva 2003, 12.)

Väreillä on väliä ja suurempi merkitys valmiissa tuotteessa, kuin sitä ensialkuun edes ajattelekaan. Värejä tulee siis käyttää harkiten. Värien avulla luodaan verkkosivujen tunnistettavuutta, parannetaan luettavuutta, painotetaan ja erotellaan sisältöjä ja ilmaistaan tunnelmia. Värien käyttö on kuin kaksiteräinen miekka: onnistuessaan väritys selkeyttää ja miellyttää, mutta epäonnistuessaan se voi pilata koko esityksen. (Hintikka 2003, 63.) Vaikka värien käytöllä on esteettiset tavoitteensa, ne myös tehostavat viestintää. Huolimattomasti valitut väriyhdistelmät voivat vaikeuttaa, tai jopa estää viestin eteenpäin kulun. Värit myös vaikuttavat toisiinsa ja kaikki värit eivät sovi yhteen. (Lammi 2009, 66.)

On myös syytä noudattaa värien vakiintuneita käyttötapoja, sillä monella värillä on symbolinen erityismerkityksensä ja tiettyjä asioita merkitsevät objektit ja symbolit on totuttu näkemään tietyn värisinä. Värien aistimukset voivat olla subjektiivisia ja värien merkitykset voivat muuttua. Ihmiset matkustelevat paljon tai tutustuvat muilla tavoin vieraisiin kulttuureihin saaden tätä kautta uusia vaikutteita muun muassa väreistä. Myös erilaiset alakulttuurit antavat väreille perinteisesti poikkeavia merkityksiä. Väri vaikuttaa epäsuorasti katsojan kokemukseen. Miellyttävä yleisvaikutelma pidentää käyttäjän vierailua sivustolla ja antaa siitä positiivisen mielikuvan. Värikkyys sivustoilla mielletään myönteisemmäksi kuin musta-valkoisuus. (Lammi 2009, 74.)

Väriä valittaessa tulisi huomioida kohderyhmä, asiayhteys, yritys tai yhteisö sekä sisältö. (Lammi 2009, 66.) Koska käyttäjäryhmänä tekemälläni sivustolla on ensisijaisesti seksuaalivähemmistöt, olen halunnut huomioida värit jotka yleensä mielletään homo- ja lesbokulttuuriin. Tiettyt värit ja väriyhdistelmät tunnistetaan siis helposti kuuluvaksi tiettyyn asiaan ja sisältöön, esimerkiksi liput tai liikennemerkkit. (Hatva 2003, 73.)

Sama siis pätee myös alakulttuureissa ja tässä yhteydessä homokulttuurissa ja väreissä jotka siihen yhdistetään.

Hohto 2012-sivuilla värimaailma pysyi hyvin neutraalina ja pienenä. Väreinä käytettiin valkoista, fuksiaa, mustaa ja harmaata. Tämä antoi sivuille rauhallisen ilmeen ja asiallisuutta. Kuvituskuvat esimerkiksi galleria ja kartta toivat sivuilla enemmän sitten pieniä väripilkkuja.

4.2.1 Värit verkossa

Sillä, että suunnitellaanko verkkoon ja paperille, on väliä. Väri muodostuu eri tavoin näyttöpäätteelle, kuin painetuille pinnoille. Parhaiten tämän eron huomaa tulostettaessa verkkoa varten suunnitellun kuvan paperille. Värien suunnittelu tulisi aloittaa ensin verkkojulkaisusta, koska siinä on enemmän rajoitteita värien suhteen. Myös käyttöjärjestelmät ja selaimet on huomioitava. (Hintikka 2003, 63-64.) Värien esittämisen eri tavoista käytetään nimitystä värimalli tai värijärjestelmä. Värit jaotellaan RGB- ja CMYK-väreihin. Tietokoneen näytöllä käytettävät värit määritellään RGB- värijärjestelmän mukaan. Yksittäisen värin muodostamiseen käytetään kolmea osaväriä: punaista (red), vihreää (green) ja sinistä (blue). Lopullinen väri muodostetaan lisäämällä näytölle kolmen osavärin valoa sopivissa suhteissa, jolloin lopputuloksena saadaan tietty väri. Tätä värinmuodostustapaa sanotaan lisääväksi eli additiiviseksi. (Lammi 2009, 80.)

Korostaminen on usein tehokas tapa. Jos korostaa kaikkea, ei korosta mitään. Usein liian monien värien käytöstä syntyy hämmentävämpi vaikutelma, kuin liian monien eri fonttien käytöstä. Vahvalla värillä korostaminen toimii, jos se nostaa asian esille miehomman värityksen seasta. Tärkeät sanat on kuitenkin parempi nostaa väliotsikkoon, kuin korostaa sitä leipätekstin sisällä. Sisältöä voidaan myös nostaa tietolaatikkoihin tekstin viereen. (Lammi 2009, 96 - 97.)

Värien käyttöä tulee miettiä tarkasti. Väripaletti tulisi rajoittaa korkeintaan viiteen väriin, jotta silmä pystyisi käsittelemään kaikki sommitelman värit yhdellä vilkaisulla. Myös rajattu väripaletti toimii sivustoa yhdistävän tekijänä. (Rinkinen 2012, 21.) Värien käytön ongelmallisuus johtuu useasta eri syystä: näyttölaitteiden kyky toistaa värit oi-

kein vaihtelee paljon, laitteiden säädöt kuten valoisuus vaihtelee myös suuresti, katseluolosuhteet voivat olla huonot ja tällöin värit eivät näy. Kuvaruudulta lukeminen rasittaa silmiä enemmän kuin paperilta lukeminen ja voimakkaat värit lisäävät tätä rasitusta. (Lammi 2009, 98.) Värit ovat tärkeimpiä taiteellisia sommitteluelementtejä ja viestinnän suunnittelussa voimallinen tehokeino. Värien avulla voidaan luoda verkkosivujen tunnistettavuutta, parantaa luettavuutta, painottaa ja erotella sisältöjä sekä ilmaista tunnelmia. Onnistuessaan värit selkeyttää ja miellyttää, mutta epäonnistuessaan pilaa koko esityksen. (Hintikka 2003, 63-64.)

Puhutaan vähentävästä ja lisäävästä värijärjestelmästä. Painotuotteissa noudatetaan CMYK- värijärjestelmää (cyan + magenta + yellow + key, joka tarkoittaa mustaa). Se koostuu lähinnä lämpimän sinisestä, aniliininpunaisesta, kirkkaan keltaisesta ja mustasta painoväristä, jotka rasteripisteiden yhdistelminä tuottavat erilaisia väri-illuusioita. Kun kaikki nämä värit sekoitetaan syntyy mustaa. Heijastava pinta imee joitakin valon taajuuksia itseensä ja lähettää joitakin eteenpäin, valosäteilyn määrä vähenee ja siksi tätä värihavainnon muodostumisjärjestelmää kutsutaan vähentäväksi. Näyttöruudulla väri muodostuu siten, että elektronit johdatetaan törmäämään kuvaputken pinnalla olevaan hehkuaineeseen, esimerkiksi fosforiin ja näemme lopputuloksen valon aallonpituuksina: punaisina, vihreinä ja sinisinä pisteinä. Tästä nimitys RGB- väri (red, green, blue). Värit sekoittuvat näköjärjestelmässä lisäävän järjestelmän mukaisesti: kun esimerkiksi vihreä ja punainen yhdistetään, syntyy keltaista. Kun kaikki kolme väriä ovat mukana, syntyy valkoista. (Hintikka 2003, 64.)

Kuvaruutu rakentuu pikseleistä ja jokainen pikseli tarvitsee jonkin verran muistia. Värien ominaisuudet ovat värisävy (hue), kylläisyys (saturation) ja kirkkaus tai vaaleus (brightness). Jotkut värit tuntuvat tulevan lähemmäs ja jotkut jäävät taustalle. Värikoemuksilla on todettu olevan kolmiulotteinen luonne, jolla on vastineensa visuaalisen aivokuoren toiminnassa. Värisävyssä itsessään on tekijöitä, jotka vaikuttavat syvyyssilluusion. Esimerkiksi keltainen vaikuttaa eteenpäin työntyvältä ja violetti vetäytyy taaksepäin (jos tausta on musta). Jos taustan väri muutetaan valkoiseksi, muuttuu myös syvyyssvaikutus. Violetti työntyy ulos valkoisesta pohjasta ja tulee siis lähemmäksi, kun taas valkoinen vetää keltaista sukulaista puoleensa. Taustan väri on siis yhtä tärkeä kuin sitä vasten esiintyvä väri. (Hatva 2003, 65-66.)

Ihmisen näköjärjestelmä käsittelee kokonaisuuksia. Värien kokemiseen vaikuttaa ympäristö, käyttöyhteys ja käyttäjän kokemus. Asiaa voidaan tarkastella muun muassa erotettavuuden, miellyttävyyden ja merkityksellisyyden näkökulmista. Värien kokeminen on erilaista eri kohderyhmillä. On muistettava erityiset ryhmät kuten lapset, vanhukset, näkö- ja kehitysvammaiset. Ikääntyneiden on helpompi lukea ja katsella suurempaa tekstiä ja myös lapsilla ruudulta lukemista helpottaa se että kuviot erottuvat paremmin. Vierekkäisten värien eroja voi säädellä kolmella värin ulottuvuudella: muuttamalla värisävyä, kylläisyyttä tai kirkkautta. Kontrastia voidaan testata muuttamalla ruutu mustavalkoiseksi. (Hatva 2003, 67-68.)

Kirkkausastetta ja kontrastia on turha vaihdella, koska se häiritsee käyttäjien silmien sopeutumista tiettyyn kirkkausasteeseen. Vaalea teksti tummalla pohjalla (positiivinen polariteetti) on ehkä parempi, koska se voi parantaa näkemisen tarkkuutta, kontrastiherkkyttä ja silmän mukautumisen nopeutumista. Väriä voidaan muuttaa viidellä tavalla: muuttamalla väriluonnetta, vaaleusastetta, kylläisyysastetta, väripintojen suuruutta tai paikkaa sekä samanaikaisia kontrastivaikutuksia. (Hatva 2003, 68.) Valkoista taustaa kannattaa käyttää silloin, kun aineistossa on runsaasti väri(valo)kuvia; kuvat ja niiden värit pääsevät oikeuksiinsa. Musta tausta luo hyvin neutraalin ja intensiivisen taustan kuville, mutta saattaa suurina pintoina vaikuttaa hieman raskaalta. Tulostusasetuksissa on myös määriteltävä, että teksti tulostetaan positiivisena ilman taustaa. Silmille ystävällinen väri on harmaa, joka ilmeettömyydestään huolimatta alkaa elää, kun toinen väri asetetaan sen rinnalle. Värien keskinäisiä suhteita kannattaa testailta ennen käyttöönottoa, sillä jatkuvuuden vuoksi on järkevää suunnitella toistuva värijärjestelmä. Rajattu väripaletti on usein esteettisen vaikutelman kannalta tyylikkään. Jotkin värit tunnustetaan ja liitetään automaattisesti johonkin asiayhteyteen, kuten esimerkiksi liikennemerkkit. Väreillä voidaan myös ryhmitellä asioita, esimerkiksi saman aiheen sivustot voidaan ”värikoodata”. Tärkeimpiä asioita voidaan painottaa ja korostaa väreillä. Värit myös opastavat ja ohjeistavat. (Hatva 2003, 71-73.)

Esteettisten väriyhdistelmien luomiseksi kannattaa käyttää väriympyrää. Väriyhdistelmiä on muun muassa yksivärinen väriyhdistelmä jossa yhdistelmän värit muodostetaan yhtä sävyä muuntelemalla, analoginen eli vastaavanlainen väriyhdistelmä, jossa väriympyrästä on valittu vierekkäiset värit, kaksisointuinen väriyhdistelmä, jossa valitaan väriympyrästä vastavärit, kolmisointuinen väriyhdistelmä, jossa väriympyrän keskelle

kuvitellaan tasakylkinen kolmio, jonka kärjet osoittavat yhdistelmän värit sekä nelisointuinen väriyhdistelmä, jossa väriyhdistelmä muodostetaan samaan tapaan kuin kolmisointuisessa väriyhdistelmässä, mutta kolmion sijasta väriympyrän keskelle kuvitellaan neliö tai suorakaide. (Rinkinen 2011, 21.)

Värillä voidaan ilmaista erilaisia tunnelmia: iloisuutta, surua, neutraalisuutta. Värillä on myös epäsuora vaikutus katsojan kokemuksiin ja yleisvaikutelma sivustolla vaikuttaa vierailuun käytettävän ajan pituuteen. Värillisuus koetaan yleensä miellyttävämmäksi kuin mustavalkoisuus. Miellyttävimmiksi väreiksi tutkimuksissa ovat nousseet sininen, violetti, vireä ja sini-vihreä. Yhtä väriä tärkeämpää on käyttöyhteys ja muut värit, jotka yhdistyvät tähän väriin. (Hatva 2003, 75.)

”Värit vaikuttavat näkemiseen, kuulemiseen, hengitykseen ja verenkiertoon. Värien merkityksistä on monenlaisia tulkintoja. Alakulttuureilla on omat väristönsä ja muoti heijastuu myös kotisivujen värimaailmassa. Siksi onkin tärkeää miettiä kohderyhmää, jolle viestinsä suuntaa.” (Hatva 2003, 75.)

Olemassa on myös universaali, luonnollinen värimaailma, esimerkiksi veden väri on sininen, metsät vihreitä. Usein värien valinnassa vallitsee runsaudenpula ja esteettisen ilmaisun tavoittelu voi olla vaikeaa. Puhutaan järjestyksestä, säännöllisestä suhteesta värien välillä eli väriharmoniasta. (Hatva 2003, 75-76.)

4.2.2 Värien käyttö homokulttuurissa

Väreihin ollaan liitetty aina symbolisia merkityksiä, jotka tulevat kulttuurista ja sosiaalisista käytännöistä, ei niinkään väreistä itsestään. Esimerkiksi punainen ei ole ollut aina naisten väri, vaan sitä käytettiin sotilaspuvuissa vielä parisen sataa vuotta sitten. Punainen yhdistetään myös maskuliinisuuteen ja nopeuteen, miehiseen voimaan ja kiihkoon, tästä esimerkkinä urheiluautot. Kun punainen laimenee vaaleanpunaiseksi, se kadottaa nämä ominaisuutensa ja tulee pehmeiden ja hempeiden symboliksi (Mustola 2007, 42.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen piirissä tunnetuimmaksi väriyhdistelmäksi on noussut sateenkaarilippu (liite 5). Myös vaaleanpunainen ja violetti yhdistetään homo-

seksuaalisuuteen. Vaaleanpunainen yhdistetään nykyään homoseksuaalisuuteen ehkäpä juuri tämän värin naisellisuuden myötä. Vaaleanpunaisen lisäksi toinen merkittävä symbolinen käytetty väri on violetti. Laventelia ja malvaa käytettiin viktoriaanisessa Englannissa 1800-luvun jälkipuoliskolla homoseksuaalisuuden värisymboleina. Malva yhdistettiin varsinkin miesten homoseksuaalisuuteen. Lesbouden symbolina pidettiin orvokkia, jonka nimi englanniksi viittaa violettiin. Tämän tavan aloitti brittiläis-ranskalainen runoilija Renée Vivien (1877-1909). Vaaleanpunaista käytettiin muun muassa natsi-Saksan keskitysleireillä homomiesten rintamerkeissä. Nykyään voimakkaampi vaaleanpunainen eli pinkki on yleisemmin käytetty kuin vaaleanpunainen. (Mustola 2007, 41.)

Vaaleanpunaista ja violettiä väriä ehkäpä vielä paremmin tunnettu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnusmerkki on sateenkaari eli Pride-lippu. Sen lisäksi on joukko alaryhmiä, joilla on omat ja lippunsa ja tunnuksensa. Sateenkaarilippu otettiin käyttöön ensimmäisen kerran Yhdysvalloissa San Franciscossa vuonna 1978 pidetyssä homojen ja lesbojen vapauden päivän paraatissa (Gay and Lesbian Freedom Day Parade). (Mustola & Pakkanen 2007, 14.)

Lipun suunnitteli gay-yhteisön symboliksi san franciscolainen taiteilija Gilbert Baker vuonna 1978. Alun perin lipussa oli kahdeksan väriä symboloimassa eri asioita, mutta painoteknisistä syistä vaaleanpunainen jouduttiin jättämään pois. Paraatikomitean päätöksestä turkoosi poistettiin ja sinisen sävyä muutettiin, joten seuraavassa paraatissa lippu liehui kuusiraitaisena. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sateenkaarilipussa on kuusi väriraitaa: punainen (joka symboloi elämää), oranssi (parantava voima), keltainen (aurinko), vihreä (luonto), sininen (harmonia) ja violetti (henkisyys, yhteishenki). (Mustola & Pakkanen 2007, 14.)

”Lippu symboloi syrjityn vähemmistön ylpeyttä ja lippu otettiin Pride-paraatin yleiseen käyttöön osoittamaan homo- ja lesboyhteisön sisäistä vahvuutta ja solidaarisuutta. Sateenkaarilippu ja sateenkaarisymbolit levisivät nopeasti maailmalle. Suomessa Sateenkaarilippu omaksuttiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnukseksi 1990-luvulla.” (Mustola & Pakkanen 2007, 14.)

4.3 Typografinen suunnittelu ja fontit

Tekstin luettavuudella voidaan tarkoittaa sisällöllistä tai visuaalista luettavuutta. Ensin mainittu viittaa siihen, miten ymmärrettävästi teksti välittää asian. Jälkimmäinen on luettavuutta typografian näkökulmasta ja sillä pyritään helpottamaan tekstin lukijan työtä muiltakin osin, kuin pelkästään sisällön ymmärtämiseen liittyen. Typografiseen luettavuuteen vaikuttavia keinoja ovat ensisijaisesti fontin valinta, kirjainten pistekoko, tekstin väri ja taustaratkaisut. Typografialla tarkoitetaan muun muassa julkaisun graafisen ulkoasun suunnittelua. (Lammi 2009, 82.)

Verkkosivu sisältää yleensä tekstin lisäksi kuvia ja värejä. Mukana on varsinaisen sisällön lisäksi navigointilinkkejä, joilla siirrytään sivuston osasta toiseen tai toisiin sivustoihin. Luettavuusongelmat syntyvät usein silloin, kun leipätekstin fontti on liian pieni tai teksti on valokuvan päällä (Korpela 2010, 8.) Typografia on ennen kaikkea muotoilua. Alun perin typografia tarkoitti tekstin saattamista painokuntoon. Painojulkaisussa siihen sisältyy tekstin asettelu painopinnalle, kuvien sijoittelu tekstin yhteyteen ja tekstissä käytettävien fonttien valinta. Nykyisin on otettava huomioon aineiston kokonaissuunnittelu varsinkin verkkojulkaisemisessa, jossa kokonaisuasetointi ja värien ja kuvien käyttö vaikuttaa ratkaisevasti tekstin asemaan. Digitaalisessa julkaisemisessa typografiaksi mielletään tekstin saattaminen kuvaruudulla näkyvään muotoon. Perustehtävät ovat samat kuin painotypografiassa, mutta toteuttamiset puitteet ja tavat erilaisia. (Korpela 2010, 10.)

Typografian tarkoituksena on esittää teksti kiinnostavalla, helppolukuisella ja katsojan silmää miellyttävällä tavalla. Verkkosivujen osalta kiinnostavuus on tärkeintä otsikoissa ja muissa korostetuissa teksteissä ja siksi niissä usein käytetään erikokoisia fontteja. Helppolukuisuus on leipätekstille asetettava perusvaatimus, mutta lisäksi tekstin pitäisi näyttää vähän muulta kuin harmaalta massalta. Miellyttävyys tarkoittaa usein lähinnä sitä, että ulkoasu ei saa erityisesti ärsyttää, ei ainakaan niin että ärsyttävyys nousee lukijan tietoisuuteen. Tavoitteet ovat usein vastakkaiset, yksinkertainen ja tutunnäköinen fontti tekee tekstistä helposti luettavan, mutta silloin ulkoasu ei välttämättä ole kovin kiinnostava. Typografiassa on kyse tekstin esitystavasta, eikä siihen kuulu periaatteessa tekstinsanamuodot. Käytännössä kuitenkin typografiset ongelmat voivat johtaa myös

tekstimuutoksiin. Typografia tulisi myös erottaa oikeinkirjoituksesta eli ortografiasta. (Korpela 2010, 11-12.)

Typografian tekeminen verkkosivuille on haastavampaa, koska tekstin esitys kuvaruudulla on yleensä paljon karkeampaa kuin kirjassa. Kuvaruudulla on tyypillisesti 72 tai 96 pikseliä (pikseli eli kuvapiste on sekä kirjainten että kuvien kuvaruutuesityksen perusosanen. Pikselin koko määrää esityksen suurimman mahdollisen terävyyden.) tuumalla, kun taas kirjapainotason julkaisemisessa tiheys on luokkaa 1000 pikseliä tuumalla. Toisekseen verkkosivun näkyvää esitystä ei ole olemassa valmiina, vaan selain muodostaa sen aina uudestaan, kun se esittää sivun. Muodostus ja sen tulos riippuvat selaimesta ja tietokoneesta. (Korpela 2010, 13.)

Verkkotypografian tavoitteiden painotukset tulisi ratkaista julkaisun kokonaistavoitteen kannalta. Verkkojulkaisussa on seuraavat päätyypit: houkutussivut, pikatietosivut, kertovat sisältösivut, vuorovaikutussivut, dynaamisesti syntyvät sivut ja taitetussa muodossa julkaistu aineisto. Yleensä sivujen keskinäinen tärkeysjärjestys riippuu sivuston luonteesta ja tarkoituksesta. Tärkeitä ovat ainakin pääsivu, yhteystietosivut ja sellaiset sivut, joilla ihmisten havaitaan käyvän hyvin usein. (Korpela 2010, 15.) Itse sivujen sisällä voidaan yleensä erottaa selvästi muita tärkeämpiä osia. Kertovalla sivulla niitä ovat tyypillisesti otsikot eli pääotsikot ja väliotsikot, ingressi tai tiivistelmäkappale ja kuvatekstit. Nämä kannattaa muotoilla typografialtaan leipätekstistä poikkeaviksi ja usein nämä ovat ainoa asia, minkä lukija sivulta katsoo, joten ne ovat ratkaisevassa asemassa, kun lukija arvioi viitsiikö hän lukea leipätekstiä. Myöskin mainostekstit ja vastaavat ovat typografisesti tärkeitä. ”Verkkotypografia on eräänlaista painotypografian vajavaista ja osittaista jäljittelyä. Toisaalta siinä on aivan uusia mahdollisuuksia, joita tietokoneen näyttö tarjoaa.” (Korpela 2010, 16-17.)

Verkkosivuja tehdessä tärkeintä on saada tavoite, rakenne, toimivuus ja sisältö kuntoon ja vasta sen jälkeen alkaa typografian huomioiminen. Yleisimmät typografian perusvirheet ovat liian pieni fontti, liian pieni riviväli, tasattu palsta oloissa joissa se ei voi toimia, alueensa reunoihin törmäilevä teksti, raju liehureuna ja liian pieni kontrasti tekstin ja taustan välillä. Lisäksi yleinen ahtaus ja kirjavuus, fonttien ja tehosteiden liikakäyttö sekä kirjoituskonetasoinen merkkien käyttö luetaan yleisimmiksi virheiksi. (Korpela 2010, 18.)

Verkkosivuille ominaista on se, että ne tehdään ensisijaisesti kuvaruudulta katsottavaksi. Kuvaruutujen ominaisuudet vaihtelevat suuresti, samoin katseluolosuhteet. Näytön erottelukyky on paljon heikompi kuin paperitulostuksen, kuvaruudulla voi värejä käyttää ilman lisäkustannuksia. Kiinteää käytettävissä olevaa pintaa ei ole, vaan verkkosivun esitysalue vaihtelee kooltaan ja muodoltaan. Myöskin selainten erot vaikuttavat ulkoasun muotoiluun. Lisäksi käyttäjät ovat jo tottuneet verkossa moniin käytäntöihin, jotka on syytä ottaa huomioon. Esimerkiksi linkit on erotettava tekstistä jollakin tutulla tavalla. WWW-selainta ei käytetä aina koko näytön kokoisena ja käyttäjän tietokoneen näytön koko ja muut ominaisuudet voivat vaihdella. On myös muistettava että selain muotoilee aineiston uudestaan joka kerta. (Korpela 2010, 21.)

Typografia antaa julkaisusta ensivaikutelman, jäsentää tekstin ja helpottaa luettavuutta (Korpela 2010, 77). Luettavuuden näkökulmista ottaen huomioon myös julkaisutekniset mahdollisuudet ja rajoitukset. Typografisia valintoja ovat tekstityypit, värien käyttö, tekstien koot, korostukset, palstaleveydet, marginaalit, rivivälit ja tekstin suhde kuviin. Näitä valintoja voidaan perustella ja arvioida, kun tiedetään mikä on julkaisun lajityyppi, henki, tuleva aineisto ja tekstiaineiston jäsentely. (Lammi 2009, 78.)

Koska käyttäjät viettävät suurimman osan ajastaan muilla sivuilla on viestin välittymisen kannalta hyvä, että sivusto näyttää samalta ja toimii samoin kuin muutkin saman lajityypin sivustot. Seuraavat asiat kannattaa suunnitella vastaavanlaisiksi kuin muillakin sivuilla: visuaalinen muotoilu (jäsentely ja vakiintuneet ikonit, esimerkiksi ostoskärri), terminologia ja otsikointi (esimerkiksi hakua kutsutaan hauksi), vuorovaikutteisuu-den toimintatavat ja informaatioarkkitehtuuri. Kun visuaalinen muotoilu ja vuorovaikutteisuus kopioidaan muilta sivuilta tuntuu ettei suunnittelijalle jää juuri mitään tehtävää. Tämä luulo on väärin, sillä suunnittelijan tehtävä on antaa sivustolle haluttu, omaperäinen ja kiinnostava ulkoasu lajityypin määrittelemisen rajoissa. Suunnitteluongelma on samantapainen kuin vaikkapa henkilöauton muotoilussa: kaikissa on neljä rengasta, ohjauspyörä, polkimet ja vaihdekeppi ja suurin piirtein samat varusteet. Voimme kuitenkin sanoa, että yksi on juhlava, toinen urheilullinen tai kolmas nuorekas. Adjektiiveja on hyvä listata suunnittelun alussa ja miettiä kuinka toteuttaa ne ja testata sivustoa oikeilla lukijoilla tai käyttäjillä. Korostuksen keinoja ovat kokoero ja voimakkuus, lajeja taas liike, väri, suunta, muoto, rytmi, koko, tekstityypin rakenne ja pintarakenne. (Lammi

2009, 78-79, 87.) Suunnittelijan vastuulle jääkin juuri visuaalisuuteen eniten vaikuttavat asiat, kuten fontin, tekstin koon ja värin valinta. Sekä myös rivinvälien, palstaleveyden sekä marginaalien päättäminen eli asiat jotka vaikuttavat näkymättömään visuaalisuuteen, jolla voidaan parantaa sivuston visuaalista ilmaisuja ja edesauttaa rakentamaan sivuston elementtien välistä tasapainoa ja harmoniaa. (Rinkinen 2012, 25.)

”Fontti on tyyliään yhtenäinen kokoelma kirjoitusmerkkien ulkoasuja. Typografiassa on vanhastaan käytetty sellaisia nimityksiä kuin kirjainleikkaus tai kirjainleikkaus. Teknisemmässä mielessä fontti on tietokoneen käsiteltävässä muodossa oleva merkkien ulkoasujen kuvaus, jonka perusteella tietokoneohjelma voi tuottaa merkkejä” (Korpela 2010, 79).

Yksi keskeisimmistä typografisista ratkaisuista on fontin valinta, sillä fontti vaikuttaa tekstin yleisilmeeseen, luettavuuteen ja moniin yksityiskohtiin. Jokaisella kirjaintyyppillä on oma ilmeensä ja erityyppisiä fontteja on totuttu näkemään tietyissä yhteyksissä. (Korpela 2010, 79.) Typografisten suositusten ohella fontin valintaperusteena käytetään kirjaimiin liitettyjä mielikuvia ja subjektiivisia käsityksiä tietyn fontin sopivuudesta johonkin tarkoitukseen. Osa fonteista on ajattomia ja klassisia, toiset taas kuvastavat vahvasti oman aikansa henkeä. (Korpela 2010, 82.)

Alun perin monet fontit on suunniteltu tietynlaisia käyttötarkoituksia ja -ympäristöjä (sähköinen ja paperijulkaisu) varten. Tästä johtuen kaikki fontit eivät sovi kaikkiin ympäristöihin. Kirjaintyyppien luokittelua niiden yhteisten piirteiden perusteella kirjaintyyppien luokittelu antiikva- ja groteski-kirjaintyyppien välillä. Karkea perusjako on luokittelu antiikva- ja groteski-kirjaintyyppiin. Antiikva (serif) tarkoittaa päätteellistä kirjaintyyppiä, jollainen on esimerkiksi Times New Roman. Groteski (sans serif) on päätteetön kirjaintyyppi, jossa kirjainten kaikki viivat ovat suunnilleen yhtä paksuja. Groteski-tyyppisiä kirjaintyyppiä ovat esimerkiksi Arial, Tahoma ja Verdana. (Lammi 2009, 83.)

Antiikvat ja groteskit on mahdollista luokitella edelleen pienempiin alaryhmiin. Voidaan puhua esimerkiksi humanistisesta groteskista tai uusantiikvasta. Muita kirjaintyyppien luokittelua ovat esimerkiksi egyptiläiset, tasalevyiset fontit, käsikirjoitusfontit eli kalligrafiset tai fantasiakirjaintyyppit. Vaikka fontin valinta on tärkeä typografinen ratkaisu, on usein tärkeämpää, miten fonttia käytetään kuin mitä fonttia käytetään. Tehty fontin valinta tulisi

ottaa huomioon ainakin seuraavissa valinnoissa: fonttikoko, rivinpituus, värit ja korostavat. (Korpela 2010, 83,85.)

Perusfonteiksi sopivia vaihtoehtoja on kymmenkunta. Valintavaiheessa kannattaa katella rauhallisesti testisivuja, joilla on todellista tekstisisältöä, ja arvioida luettavuutta, visuaalista yleisilmettä ja fontin antamaa viestiä. Arial on turvallinen ja samalla mielikuvitukseton valinta. Julkaisuun riittää yleensä kaksi fonttia. Sillä julkaisuun saa elävyyttä ja asioita voi korostaa käyttämällä fontin eri muunnelmia (esimerkiksi kursiivia) ja eri kokoja, ehkä myös värejä. Kovin erityylyisiä fontteja ei kannata yhdistellä. Tosin kahden groteskin käytössä ei synny välttämättä riittävää vastakohtaisuutta. Painojulkaisuissa tyypillistä on se, että leipäteksti on antiikvaa ja esimerkiksi erilaiset tietokoosteet, taulukot, kommentit tai muuten poikkeavat tekstit ovat groteskia. Tällöin fonttien ero osoittaa tekstit erityyppisiksi. Esimerkkinä Cambria ja Calibri sopivat tyyliltään yhteen. (Korpela 2010, 86-87.)

Hohto 2012 sivuilla on käytetty Helvetica Neue Lightia fonttina. Liitteessä 6 on tekstinäyte sivustolta. Syy, miksi päädyin kyseiseen fonttiin on se, että kyseessä on sans-serif kirjaintyyppi joka sopii paremmin kuvaruudulta luettavaksi. Olen aiemmin päätenyt kyseisen fontin käyttämiseen verkkojulkaisuissa. Helvetica Neue Light on myös kevyehkö ja erittäin helppolukuinen fontti. Sivuilla ei ole käytetty muita fontteja, mutta fonttikoon vaihteluilla ja paksunnoksella olen saanut aikaiseksi monipuolisuutta tekstin ilmeeseen.

4.4 Tekstin luettavuus

Tarkoitin luettavuudella yleensä lukemisen sujuvuutta sekä kirjaintyyppin eri merkkien erottuvuutta toisistaan. On esimerkiksi ikävä lukea tekstiä jossa iso i-kirjain tai pieni l-kirjain erottuvat toisistaan vain asiayhteyden perusteella. (Lammi 2009, 87.) Antiikvaa luetaan, groteskia katsellaan. Antiikvafontit ovat perinteisiä kirjojen ja sanomalehtien fontteja. Ne sopivat painettuun tai hyvällä tulostimella tulostettuun tekstiin etenkin silloin, kun tekstiä on paljon ja se on tarkoitettu luettavaksi järjestelmällisesti, ei vain vilkaistavaksi. (Korpela 2010, 81.)

Antiikvafonttien hyvä luettavuus johtuu muun muassa pienehköstä x-korkeudesta, joka merkitsee korkeusvaihtelua ja joka auttaa tunnistamaan ainakin tutuimmat sanat hahmoina ilman, että niitä tarvitsee lukea kirjain kirjaimelta. Pääteviivoista, jotka ovat lähinnä vaakasuuntaisia ja luovat hienovaraisen viivoituksenkaltaisen ilmiön. Joidenkin tutkimusten mukaan ne ohjaavat katsetta pitkin riviä. Tämän ansiosta rivinpituus voi olla melko suuri ilman, että lukija sekaantuu riveissä. Lisäksi tottumus antiikvafontteihin kirjoissa vaikuttaa lukijan asenteisiin: antiikva on asiallisuutta ja kirjamaista. (Korpela 2010, 81.)

Aiemmin antiikvafontit toimivat huonosti kuvaruuduilla, koska esitystarkkuus oli huono ja näyttö saattoi väristä. Tällöin pääteviivat ja viivanpaksuuden vaihtelu saattoivat aiheuttaa sumeutta ja vaikeuttaa lukemista. Groteski toimii yleensä antiikvaa paremmin silloin, kun fonttikoko on hyvin pieni. Tämä johtuu muotojen yksinkertaisuudesta ja suurehkosta x-korkeudesta. Groteski voi toisaalta olla tyylillisesti parempi silloin, kun fonttikoko on hyvin suuri. Isokokoisessa antiikvassa voivat pääteviivat ja viivanpaksuuden vaihtelu korostua haitallisesti. Antiikvan kirjamainen vaikutelma voi olla haitta verkkosivuilla, joka on usein tarkoitettu enemmän silmäiltäväksi kuin sana sanalta luettavaksi. (Korpela 2010, 82.)

Nykyisin näyttölaitteet ja tulostuslaitteet ovat niin kehittyneitä, että digitaalisessa julkaisemisessa voidaan käyttää antiikvafontteja melko huolettomasti. Lisäksi antiikvafonteista on kehitetty versioita ja muunnelmia, jotka sopivat aiempaa paremmin myös kuvaruudulle. Groteskifontit sopivat silti usein paremmin muun muassa otsikoihin, taulukoihin, painikkeisiin, mainosteksteihin ja vastaaviin. (Korpela 2010, 82.)

Verkkosivun lukijalla on periaatteessa viimeinen sana siitä, miltä sivu näyttää. Käyttäjä voi valita käytössä olevat fontit, fonttikoot, värit ja taustakuvien näkymisen tai poisjättämisen. Käyttäjä voi muuttaa selaimen asetuksia tai käyttää omaa CSS-tiedostoa. Toki tekijät voivat tietysti määrittää kiinteän fonttikoon, mutta yleensä syy koon muokkaamiseen on yleensä hyvä. Pelkän fonttikoon vaihtaminen muuttaa sivun ulkoasua melkoisesti vaikuttaen rivitykseen ja tekstin tilavaatimukseen. Verkkosivuston ei tarvitse myöskään olla lainkaan näkyvä, vaan se voi olla myös puhesyntetisaattorin lukema. Tällöin tietysti katoaa kaikki se, mitä aineiston tuottaja on halunnut sanoa fonttien valinnoilla, kuvilla, reunaviivoilla sekä asemoinneilla. Tästä lähtökohdasta syntyy sisällön ja

muodon erottamisen ajatus. (Korpela 2010, 21-25.) ”Tunnettu verkkosivujen käytettävyyden (usability) tutkija Jakob Nielsen on sanonut, että sivujen suurin ongelma on ”not Knowing why” eli ei ole ajateltu, miksi sivuja tehdään” (Korpela 2010, 21-25).

4.5 Sommittelu

Käyttöliittymän visuaalisen ulkoasun sommittelulla tarkoitetaan näytöllä nähtävän sisällön kokonaisuuden sijoittelua. Sommitteluun vaikuttaa ihmisen mieltymys symmetriaan, jota löytyy paljon luonnosta, täten epäsymmetria tuntuu luonnottomalta aiheuttaen epä-mukavuutta käyttökokemuksessa. (Lammi 2009, 103.) Tasapaino ei kuitenkaan välttämättä tarkoita täydellistä symmetriaa. Sommittelusääntöjen, kuten kultaisen leikkauksen ja kolmannesten säännön mukaisesti kuvassa huomiota ei vedä puoleensa laskennallinen keskipiste vaan siitä hieman poikkeava kohta. Kultainen leikkaus kuvan pinnanjaon määrittelyyn käytetty mitta, jonka peruseriaatteen mukaan pienemmän osan suhde suurempaan on sama, kuin suuremman suhde kokonaisuuteen. Kultaisen leikkauksen suhdeluku on 1:1,618. Esimerkiksi 8 cm:n pituinen jana kultaisen leikkauksen mukaan jaettuna koostuu 3 cm:n ja 5 cm:n osista. Kultainen leikkaus on nähtävissä muun muassa luonnossa kasvosien pituus-leveys-suhteissa ja eläinten ruumiinrakenteessa. Myös ihmisen olkavarren ja kyynärvarren suhde noudattaa kultaisen leikkauksen periaatetta. Koska kultainen leikkaus toistuu luonnossa niin usein, on todennäköistä, että ihminen on oppinut pitämään sitä miellyttävänä ja alkanut matkia sitä. Kulusta leikkausta löytyykin paljon myös rakennus- ja maalaustaiteesta. (Lammi 2009, 104.)

Käytännön työssä helpommin toteutettava sommittelusääntö on kolmannesten sääntö, jota esimerkiksi ammattikuvaajat hyödyntävät. Säännön mukaan kuvapinta jaetaan vaakaja pystysuunnissa kolmeen yhtä suureen osaan. Näin löydetään neljä pistettä, jotka auttavat kuvaelementtien sijoittelussa. Paras mahdollinen sommitelma ei yleensä löydy sijoittamalla pääkohde aivan kuvan keskipisteeseen, ellei sitten ole kyseessä hyvin lähellä oleva selkeä kohde. Pääkohde sijoitetaan joihinkin kolmanneksen säännön mukaisista pisteistä tai mahdollisimman lähelle niitä. Pisteiden mukaan sijoitettu kohde vaikuttaa katsojasta olevan juuri oikeassa paikassa. Jos kohde on elävä olento tai kuvassa on muuten selkeä liikesuunta, pyritään jättämään enemmän tilaa kohteen etupuolelle tai liikkeen suunnan puolelle. Muuten kuvan kohde näyttää pyrkivän kuvasta pois. (Lammi

2009, 105.) Tyhjää tilaa tulee pitää sommittelullisena elementtinä. Tyhjän tilan avulla voidaan korostaa ja luoda kontrastia. (Lammi 209, 109.)

Verkkosivu voi olla taitoltaan samantapainen kuin asiakirja tai romaani: yhdessä palstassa tekstiä ja välissä otsikoita. WWW:n alkuaikoina muuhun ei ollut juuri mahdollisuutta. Tämänäyttöistä taittoa löytää vielä tietopainotteisilla tai kaunokirjallisilla sivuilla. Nykyisin sivuille on yleistynyt navigointipalkki, joka linkittää sivun perusosiin, ”osioihin”. Tavallisesti tämä palkki on vasemmalla tai ylhäällä vaakariviksi sijoitettuna. Navigointipalkkeja voi olla useita ja vasemmalla sijaitseva palkki merkitsee jo jonkinlaista kaksipalstaisuutta, vaikka palstat ovatkin eri asemassa. Usein voi olla myös kolmas palsta esimerkiksi mainoksille tai oheistiedolle. Palstoja voi olla myös enemmän kuin kolme. Verkkosivuston kokonaissommittelu on yleensä monien kompromissien tulos. Hyvänä perussääntönä toimii se, että vähemmän on enemmän sekä käytettävyyden että typografian osalta. Palstoja ja alueita pitäisi olla vain minimimäärä, jonka sivuston tarkoitus ja käyttö vaativat. (Korpela 2010, 46-47.)

Pinnanjaossa törmää seuraavanlaisiin typografisiin perusongelmiin. Erottavatko toiminnallisesti erilaiset osat toisistaan riittävästi? Ovatko navigointialueet tunnistettavissa? Ovatko palstanleveydet sopivia? Onko luettavuus hyvä kaikissa palstoissa? Muodostaa-ko sivu tasapainoisen kokonaisuuden? Sisältöpalsta tuottaa usein ongelmia, sillä se on kovin usein joko liian kapea tai liian leveä. Hahmotettavuutta ja luettavuutta on helppo arvioida muuttamalla sivun kokoa esimerkiksi pienemmäksi. Näin sivua voidaan katsoa ikään kuin kauempaa tai heikkonäköisen silmin. Käyttäjillä voi olla myös epätarkkoja näyttöjä käytössä. Korkeus verkkosivuilla määräytyy usein sisällön mukaan, kuitenkin korkeutta tarvittaisiin enemmän kuin esitysalueessa on tilaa, tästä johtuen käyttäjä joutuu käyttämään pystyvierityspalkkia. (Korpela 2010, 47-48.) Vaakasuunnan suhteen on valittava jokin seuraavista; kiinteä leveys (sivu taitetaan määrättyyn leveyteen, esimerkiksi 550 tai 750 pikseliä ja palstojen leveydet asetetaan myös pikseleinä), mukautuva leveys (selaimen annetaan muotoilla sivu käytettävissä olevaan leveyteen ja valita rinnakkaisten palstojen leveysuhteet sisällön mukaan), välimuodot (osa leveyksistä asetetaan kiinteästi tai asetetaan enimmäisleveys muttei kiinteää leveyttä). Yleisin ratkaisu on enemmän tai vähemmän kiinteä leveys ja tulos muistuttaa silloin painetun lehden taittoa enemmän kuin muut tavat. Oikeasta reunasta leikkautuu tällöin usein pois sisältöä, mikä ei sinänsä häiritse lukijaa, koska oikea reuna mielletään mainostilaksi. (Kor-

pela 2010, 48-49.) Verkkosivujen perusosat eli navigointi-, sisältö- ja mainospalsta, voidaan erottaa toisistaan esimerkiksi; erilaisilla taustaväreillä, rajaviivoilla, tekstin erilaisella esitystavalla, esimerkiksi eri fonttikoolla ja tekstin eri väreillä (Korpela 2010, 51). Verkkosivujen sommittelussa tärkeintä on minimoida käytettävyysongelmat siten että alas ja -vaakavieritystä ei tarvitse käyttää ollenkaan (Kozulya 2011, 18).

Palstoituksen käyttöä eli palstoihin jakoa käytetään verkkosivuilla niin, että kussakin palstassa on oma sisältönsä eikä sisältö jatku palstasta toiseen. Sanomalehdistä tuttu, niin sanottu juoksevan palstoituksen laadukkaan tuloksen saaminen on haastavaa ja se ei toimi edes kaikissa selaimissa. (Korpela 2010, 52-53.) Sanomalehtimäinen taitto toimii muutenkin erittäin huonosti verkossa, jossa usein tehdäänkin liikaa palstoja. Palstat saattavat olla myös liian kapeita, jonka seurauksesta riveistä tulee helposti erimittaisia, etenkin jos tekstissä on pitkiä sanoja. Ongelman korjaaminen tavutuksella on verkkosivuilla hankalaa ja kapeat palstat näyttäisivät paremmilta tasattuina, mutta tasaaminen korostaisi erimittaisuutta. (Korpela 2010, 54.)

Kun asettaa palstanleveyttä, on hyvä ottaa huomioon tiettyjä asioita. Esimerkiksi fontti vaikuttaa siihen, miten leveä palsta voi järkevästi olla. Lisäksi mitä pienempi rivinkorkeus on niin sitä pienempi pitäisi palstanleveyden olla. Leveyden järkevänä ylärajana voisi pitää 40 em-yksikköä (noin 100 merkkiä), muun kuin leipätekstin pitäisi yleensä olla kapeahkoa, esimerkiksi faktalaatikoissa. Luetelmassa palstanleveyden pitäisi olla pieni esimerkiksi 15 tai jopa vain 10 em-yksikköä. Palstanleveyden voi jättää asettamatta, joka merkitsee samaa kuin 100%. Tämä on joustavinta, koska tällöin käytetään hyväksi koko vaakasuora tila ja voidaan toisaalta toimia hyvinkin kapeassa näyttöalueessa. Haittana tässä on, että etenkin käytettäessä selainta kokoruututilassa teksti leviää äärimmillään koko ikkunan levyiseksi. Varsinaisen leveyden asentaminen vaikuttaa niin että sivu toimii kapeassakin näyttöalueessa. Tämä tosin ei toimi vanhoissa selaimissa, esimerkiksi Internet Explorer 6:ssa. (Korpela 2010, 55-56.)

Jos tekstiä sijoitetaan alueeseen, jolla on oma taustaväri tai reunaviiva, on huolehdittava riittävästä tyhjistä tilasta tekstin ja reunan välillä. Tätä tilaa kutsutaan marginaaliksi eli reunukseksi. Tyhjä tilan luomiseen voi käyttää myös reunusta. (Korpela 2010, 56.) Tarve marginaalin käytölle syntyy silloin, kun tekstin vieressä on kuva, tavallista on siirtää kuva vasempaan laitaan ja teksti sen oikealle puolelle. Jos marginaalia ei aseteta, saattaa

teksti selaimesta riippuen olla liian lähellä kuvaa. Palstaväli nimitys tulee painotyyppografiasta. Verkkojulkaisemisessa palstaväli muodostuu elementtien oikean- ja vasemmanpuolisen täytteen (padding) ja reunuksen (margin) yhteisvaikutuksesta. Usein verkkosivujen tekstin rivit ovat usein häiritsevän erimittaisia. (Korpela 2010, 57.)

Rivitys jää yleensä selaimen tehtäväksi. Selaimet eivät ehkä jaa sanaa eri riveille eikä tavutusta ole valittavana. Suomen kielessä sanat ovat pitkiä ja kapeassa palstassa jälki ei ole kovin kaunista. Kapeaa palstaa ei pitäisikään käyttää varsinaiselle tekstisisällölle. Tasapalsta ei sovi samasta syystä verkkosivuille ja ilman tavutusta se vain pahentaa ongelmaa. Lisävälitys menee usein kokonaan sanaväleihin tehden näistä hyvin suuret. (Korpela 2010, 58.) Myöskin kiinteä rivitys on väärä ratkaisu, koska se on työlästä ja aiheuttaa ruman jäljen silloin, kun esitysalue on oletettua kapeampi: pakotettujen rivinvaihtojen lisäksi selain katkoo rivejä. Tätä voidaan testata selainikkunaa kaventamalla. Tekstin tavuttaminen käsin on työlästä ja tavutusvihje voi auttaa. Pahimmat rivitysongelmat kannattaa korjata tavutusvihjeellä, kuten esimerkiksi hyvin pitkät sanat, otsikot, ingressit ja muut korostetut tekstit. Tavutusvihjeitä kannattaa lisäillä pitkien sanojen parhaisiin jakokohtiin. (Korpela 2010, 59.)

Täytetekstinä sivuilla käytin lorem ipsum tekstiä ennen varsinaista sisältöä. Lorem ipsum on testauksiteksti, jota käytetään tulostus- ja ladontateollisuudessa sekä verkkosivujen täytetekstinä. Tekstiä on käytetty 1500-luvulta ja sillä on juuret vanhaan latinaan. Kuitenkaan teksti ei tarkoita varsinaisesti mitään ja sen tarkoituksena on toimia täytetekstinä ennen varsinaista sisältöä. Näin pystytään näkemään miltä tekstin asettelu näyttää sivuilla. Internetistä löytyy ipsum generaattoreita, joilta voidaan ladata tekstiä sivuille. (Lipsum – Lorem ipsum 2013.)

Hohto sivuston navigaatiopalkit ovat nimeltään Etusivu (liite 7), Ohjelma, Hohtobileet, Hobiles, Linkit ja In English. Sivulla navigaatio on aseteltu sivuston ylälaitaan. Etusivulla suurimman huomion vie kuvagalleria. Sivujen ilme toistuu samanlaisena tekstin sommittelun osalta. Teksti on tasattu vasemmalle jokaisella sivulla ja fonttikoko pysyy samanlaisena leipätekstin sekä otsikoiden osalta. Kuvat olen asetellut oikealle sekä alas. Myös Facebook liitännäinen löytyy jokaiselta sivulta alhaalla. Värimaailman pidin sivuilla yksinkertaisena ja pieniä graafisia lisäyksiä olisin voinut hyödyntää sivujen visuaalisessa ilmeessä. Sommittelu sivuilla on kaiken kaikkiaan tasapainoinen, raikas ja

käyttäjätavallinen. Fonttikoko ei ole liian pientä, eikä sivuilla ole liikaa turhaa informaatiota häiritsemässä käyttäjää.

4.6 Linkit

Yksinkertaisimmassakin verkkosivussa on yleensä jonkinlaista vuorovaikutteisuutta. Linkin ulkoasu muuttuu kun sitä on aikomus klikata, tai kun se on jo kertaalleen avattu. Toiminnallisen typografian kannalta linkkien ulkoasu tehdään niiden eri tiloissa muuhun sivun ulkoasuun sopivaksi. (Korpela 2010, 40.)

Linkeillä tulisi olla eri värejä eri tiloissa ja myös erilaisia taustavärejä. Yleensä navigointilinkit toteutetaan käyttäen Arial- fonttia melko isona, usein lihavoituna. Tekstin sisällä linkkien annetaan olla samalla fontilla kuin ympäröivä teksti. Tärkeitä linkkejä saatetaan korostaa lihavoinnilla. Linkkien esitystavan valinnassa on sääntönä että, muotoile varovasti ja vältä erikoisuuksia. Joskus linkkeihin liittyy työkaluvihje. Perustilassa HTML-linkin ulkoasu on yleensä sellainen, että linkin teksti on alleviivattua, tekstin väri on sininen, jos linkkiä ei ole aiemmin seurattu ja tekstin väri muuttuu violetiksi, kun linkkiä on jo aiemmin seurattu. Jos linkkinä on kuva, niin sitä ympäröivän reunaviivan väri on vastaavanlaisesti sininen tai violetti. Kuitenkaan mikään näistä esitystavoista ei ole luonnollinen ja typografisesti hyvä. Alleviivaus heikentää usein tekstin luettavuutta. Sivustoilla voidaan käyttää joko väriä tai alleviivausta, mutta molempien puuttuminen ei ole käytännöllistä. (Korpela 2010, 41 - 43.)

Linkit tekemälläni Hohto 2012- sivustolla on merkitty vaaleansinisellä värillä, joka erottuu muuten mustan tekstin joukosta. Etusivun linkit avautuvat myös uuteen ikkunaan, mutta itse Linkit osiossa ne eivät enää avaudu omiin ikkunoihinsa. Myöskään jo avattujen linkkien väritys ei muutu vaaleansinisestä muunlaiseksi.

4.7 Tekstiin liittyvä kuva

Kuva voidaan asetella seuraavilla tavoilla suhteessa tekstiin: tekstikappaleiden ulkopuolelle, tekstin viereen vasemmalle tai oikealle, niin että teksti kulkee kuvan rinnalla ka-

peampana kuin muualla ja sen jälkeen palaa normaalilevyiseksi, tekstiriville ikään kuin kirjaimeksi. Tämä tosin toimii yleensä hyvin silloin kun kuvan koko on suunnilleen samaa luokkaa kuin kirjainten koko. (Korpela 2010, 89.) Kuville varataan verkkosivuista yleensä vain 5-5% prosenttia. Mutta toisaalta koko sivun kuva herättää eniten mielenkiintoa (Kozulya 2011, 18). Jos tekstikappaleiden ulkopuolelle sijoitetaan isohko kuvituskuva, niin silloin kuva on tyypillisesti sivun alussa. Kappaleiden välissä tällaiselle kuvalle kannattaa jättää sen ylä- ja alapuolelle tyhjää tilaa eri määrät niin, että kuva on lähempänä sitä kappaletta johon se liittyy. Tekstin vierellä sijaitsevan kuvan ja tekstin väliin kannattaa taas jättää vaakasuunnassa noin puolen em-yksikön verran tyhjää tilaa, jotta teksti ei menisi kiinni kuvaan. Kuitenkin välin on oltava suhteellisen pieni, jos halutaan, että kuva näyttää selkeästi tekstiin liittyvältä. Pystysuunnassa kuvan alapuolelle riittää pieni väli, jos sitäkään. (Korpela 2010, 89.)

Tekstistä voidaan myös tehdä kuva kuvankäsittelyohjelmalla, silloin se näkyy määrätynlaisena. Esimerkkinä tästä logot eli typografinen teksti (nimi tai lyhenne), joka esitetään määrätynlaisessa ulkoasussa, niin että ulkoasu on olennainen osa symbolia. Logoksi kutsutaan arkikielessä usein myös tunnuskuvaa tai logon ja tunnuskuvan yhdistelmää. Kuvan käyttäminen on helpoin vaihtoehto silloin, kun halutaan käyttää fonttia, jota ei löydy käyttäjien tietokoneista. (Korpela 2010, 91, 92). Silti seuraavia asioita on hyvä ottaa huomioon: kuva ei automaattisesti skaalaudu fonttikokoa muutettaessa, skaalauksen voi saada määrittelemällä kuvan koon CSS:ssä em-yksikköä käyttäen. Kuva skaalautuu huonommin kuin teksti, tosin ero voi olla pienekkö jos kuva on riittävän tarkka. Sisältöä muutettaessa kuvien muuttaminen on hankalampaa kuin tekstin ja kuvat eivät lataudu ongelmitta. Kuitenkin latautumattomien kuvien ongelmaa voi lieventää käyttämällä kuville vaihtoehtotekstejä ja kuvaelementtiin voidaan liittää fonttiasetuksia. (Korpela 2010, 93-94.) Nykyään erilaiset fontin sisällyttämispalvelut, kuten @font-face edesauttaa sitä, ettei tarvitse pitäytyä vain tietyissä web-fonteissa tai käyttää kuvia (Rinkinen 2012). Digitaalisessa julkaisemisessa tekstiä voidaan tehostaa painotypografiasta tutuilla keinoilla, joista kuitenkin useat sopivat melko huonosti verkkosivuille. Näitä keinoja on muun muassa: kursiivi sanojen korostamisessa, lihavointi avainsanojen esiin nostamisessa, alleviivaus vain linkeille, harvennus (vanhahtava), versaali (alkeellinen ja heikentää luettavuutta), kapiteeli (kannattaa välttää) sekä iso fontti iskulauseille, otsikoille ja vastaaville. (Korpela 2010, 93-94.)

Verkkosivujen tavoite on silmällisyys, sillä sivuja lähinnä silmällä enemmän kuin luetaan. (Korpela 2010, 93-94). Hohto-tapahtuman sivuilla kuvia ei esiinny kovinkaan paljon. Etusivulta löytyy slideshow josta kuvia löytyy liitteestä 8. Päädyin tällaisen kuvagallerian tekemiseen siksi, koska se luo sivuille heti ensi alkuun tunnelman tapahtumasta ja vangitsee kävijän huomion. Galleria ei kuitenkaan varasta liian suurta osaa sivusta, vaan toimii visuaalisesti miellyttävänä elementtinä. Kuvat joita käytin ovat Minna Tahvanaisen ottamia kuvia vuoden 2010 Hohdosta. Muita kuvia sivuilla on pääjuhlien esiintyjän kuva ja kartta (liite 9), johon on merkitty paikat joissa järjestettiin ohjelmaa Hohto-viikolla.

4.8 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnuksia

Koska opinnäytetyöni pyörii homokulttuurin tutkimuksen keskiössä ja olen halunnut ottaa kyseisen kulttuurin ja kaikki siihen visuaalisesti liittyvät asiat huomioon, en voi olla mainitsematta symboleja, jotka tunnetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnuksina. Mainitsin aiemmin jo Sateenkaarilipun ja väreistä vaaleanpunaisen ja violetin, mutta on olemassa joukko symboleita, joista osa tunnetaan kansainvälisesti.

Sateenkaarilipun lisäksi on olemassa muita tunnuksia. Niitä ovat vaaleanpunainen ja musta kolmio, lambda, sukupuolisymbolit, kaksoiskirves eli labrys ja punainen nauha (liite 10). Suomenkielessä sana lesbo on saanut puhekielessä väännöksen lepakko. Lepakkoa käytetään nykyään Suomessa jonkin verran lesbokulttuurisessa esineistössä. (Mustola 2007, 38-40.)

Olisin halunnut käyttää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tunnuksia sivujen visuaalisessa ilmeessä. Kyseisen symboliikan käyttäminen rajoittui vain yhteen toteuttamaani kuvaan, joka esittää karttaa paikoista joissa Hohto 2012-tapahtuma järjestettiin. Kuva tästä kartasta löytyy liitteestä 9. Liitteissä 11 ja 12 on suunnittelemani luonnoksia, joita en kuitenkaan lopullisessa työssäni hyödyntänyt. Sateenkaari taas esiintyi Virpi Ruhasen suunnittelemassa tapahtuman tunnuksessa ja julisteessa (liite 13).

5 Tekninen toteutus ja WordPress

5.1 WWW-toteutuksen vaiheet

WWW-palvelun tai -teoksen toteutus voidaan jakaa viiteen vaiheeseen, kuten projektinhallinta yleensä: kartoitus ja määrittely, suunnittelu, toteutus, testaus sekä seuranta ja ylläpito. (Hintikka 2003, 47.) Sivuston suunnittelun aloitin tapaamalla Hobilesin Hohtotapahtuman järjestäjiä ja tutustumalla edellisvuoden sivuihin. Tämän jälkeen jaoin pariini kanssa tehtävät ja päätin sivuston toteuttamistavasta ja aikataulusta. Itse ylläpito ja seuranta oli aktiivisimmillaan tapahtumaviikolla. Lisäsin tuolloin sivuille päivittäin uutta tietoa tapahtumista ja muutoksista. Tapahtuman jälkeen sivuille ei tullut enää lainkaan muutoksia ja vuoden 2013 sivujen tarkoituksena on korvata entiset sivut.

5.2 Sivujen toimivuus eri selaimilla

Verkkosivujen ulkonäkö saattaa vaihdella riippuen käytettävästä selaimesta ja sen versiosta. "Selain on ohjelma, jolla ladataan ja selataan WWW-sivuja (engl. browser)" (Järvinen 2004, 195). Nykyisin jo tietoturvalisistä syistä selaimet tulee päivittää aina uusimpaan versioon. Sivuja tehdessä on hyvä testata toimivuus useammalla eri selaimella. Maaliskuussa 2012 suosituimpia selaimia olivat: Internet Explorer, Firefox ja Chrome. (w3schools-Browser Information 2013 & Tietokone-Chrome suosituin selain-mutta vain viikonloppuisin 2013.) On otettava huomioon myös laitteet, joilla sivuja on tarkoitus käyttää. Koneen tehokkuus on myös muistettava ja sivuston liika raskauttaminen esimerkiksi kuvilla ei välttämättä ole hyväksi, koska sivujen latautuvuus kärsii. Työstin sivuja Firefox ja Safari selaimilla. Sen lisäksi testasin sivujen toimivuutta myös Operalla ja Explorerilla.

5.3 WordPress

WordPress (WP) on avoimeen lähdekoodiin perustuva sisällönohjelma, jonka edeltäjä oli b2/cafeblog. WordPress on kirjoitettu PHP-kielellä ja käyttää MySQL-tietokantaa.

PHP (PHP: Hypertext Preprocessor) on ohjelmointikieli ja sitä käytetään erityisesti Web-palvelinympäristöissä kun halutaan luoda dynaamiset web-sivut. Ohjelmointikielen lisäksi PHP-ympäristössä on laaja luokkakirjasto. PHP on komentosarjakieli, jossa ohjelmakoodi tulkitaan vasta ohjelman suoritusvaiheessa. PHP:tä voidaan käyttää useilla eri alustoilla ja käyttöjärjestelmillä. (Php – General Information 2013.)

Yleensä WordPressiä käytetään blogien luomiseen ja ylläpitoon. WordPressiä on kehitetty vuodesta 2003. Pääkehittäjänä toimii Matt Mullenweg. WordPress kuvaa itseään “moderniksi henkilökohtaiseksi julkaisualustaksi ja sen painopisteinä on esteettisyys, web-standardit ja käytettävyys.” WordPressin yksi hyvä puoli on sen ilmaisuus. WordPressiin kuuluu erilaisia teemoja, lisäosia. (Wordpress-About 2012.)

5.4 Ylläpito ja seuranta

Verkkopalveluissa ylläpito ja päivitykset turvaavat palvelun ajantasaisuuden, toimivuuden ja mahdollistaa jatkokehityksen. Yksi verkkomedia-alan sanonta toteaa, että verkkopalvelu ei ole koskaan valmis. Julkistamisen jälkeen on huolehdittava ja käynnistettävä seuraavat asiat: korjaamatta jääneiden asioiden korjaus, sivuston päivitys ja tekninen ylläpito, palautteen vastaanotto ja reagointi, kävijöiden monitorointi ja reagoinnin tarkkailu, jatkokehittäminen, internet-kehityksen huomiointi, tuotannon sisäinen arviointi ja menetelmien kehittäminen. (Hintikka 2003, 50.)

Sivujen huomattavin käyttö ajoittui Hohto-viikolle. Tuolloin jouduin päivittämään sivuja jatkuvasti, koska ohjelmaan tuli lisäyksiä ja muutoksia. Tapahtumaviikon jälkeen en sitten enää päivittänyt sivuja ja olen huomannutkin sivustolla tapahtunut joitain ongelmia, kuten kuvien ja tekijätietojen katoamista. Kyseiset ongelmat voivat johtua esimerkiksi WordPressin päivityksistä. Toisena vastoinkäymisenä oli myös domainin vanhentuminen 6. helmikuuta 2013. Tämä asia kuitenkin korjautui, kun Hobiles ry päätti ostaa lisää käyttöaikaa. Tämä myös mahdollisti sen, että vuoden 2012 Hohto-sivut tulee korvaamaan uudemmat tapahtuman sivut myöhemmin osoitteessa www.hohto.info.

6 Haastattelun tulokset

6.1 Aineiston purkaminen ja analysointi

Tutkimusaineiston purkaminen voidaan suorittaa kahdella tavalla. Joko aineisto kirjoitetaan tekstiksi tai aineistoa ei kirjoiteta tekstiksi, vaan päätelmiä tai teemojen koodaamista tehdään suoraan tallennetuista aineistosta. Haastattelun sanasanaista puhtaaksikirjoittamista kutsutaan litteroinniksi. Tämä on helpointa silloin, kun haastateltavia on ollut vain muutama. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138.) Haastatteluaineistoni analysointi ja purkaminen oli kvalitatiivisesti suuntautunutta. Tämä tarkoittaa sitä että tutkimus on tulkinnallista, näitä tulkintoja tehdään sisäkkäisesti tai monissa vaiheissa: tutkija tulkitsee tutkittavan tulkintoja ja lukija puolestaan tutkijan. Tekstistä voidaan hakea eri asioita ja sitä voidaan tulkita eri näkökulmista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 151.) Seuraavassa luvussa selvitän saamiani haastattelutuloksia.

6.2 Haastattelut ja niiden tulokset

Esittämäni kysymykset olivat kvalitatiivisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä kysymyksiä. Tein haastattelun viidelle eri sivuston käyttäjälle, joille esitin seuraavat kysymykset:

1. Käytitkö verkkosivuja tapahtuman aikoihin?
2. Olivatko sivut selkeät?
3. Löytyikö hakemasi asiat helposti?
4. Oliko kuvat, värit ja fonttikoko onnistunut?
5. Plussaa tai miinuksia sivustosta?

Neljä viidestä käytti sivustoa tapahtuman aikoihin ja viides vieraili sivustolla tapahtuman jälkeen. Pääosa käyttäjistä piti sivustoa selkeänä. Palautetta tuli yhdeltä haastattelulta tekstin liian leveästä asettelusta, joka olisi ollut korjattavissa käyttämällä kapeampaa palstoitusta. Päädyin leveään palstaan oman henkilökohtaisen mieltymykseni ja WordPressin vaihtoehtojen takia. Hakemat asiat löytyivät käyttäjien mielestä helposti. Yritin kolmannen kysymyksen kohdalla selvittää sitä, että kuinka hyvin onnistuin juuri

käytettävyydessä verkkosivuilla. Saamani palautteen mukaan onnistuin siinä, koska käyttäjien mielestä sivustolla oli helppo navigoida ja ylävalikon kätevyuden ansiosta eri sektorit löytyivät helposti. Lisäksi yksi käyttäjä mielsi ulkoasun tyylikkääksi ja käyttäjäystävälliseksi, joka voisi yksinkertaisuudessaan kallistua tylsän puolelle, muttei tee sitä.

Väreistä tuli kahdenlaista palautetta. Niistä joko pidettiin tai sitten ei. Valkoiseen kirjoitustaustaan olisi ehkä kaivattu yksityiskohtia, esimerkiksi jonkinlaisia reunuksia tai taustakuvaa. Kuvista ja niiden asettelusta pidettiin, tosin kuvia olisi myös kaivattu sivuille enemmän. Teksti ja kuvat olivat myöskin visuaalisesti miellyttävässä suhteessa toisiinsa. Fonttikoko oli sopiva ja selkeä, tosin pienempikin olisi saattanut riittää. Fonttia pidettiin myös modernina, muodikkaana ja ”hipsterimäisenä”.

Kysyin käyttäjiltä myös hyviä tai huonoja puolia sivustosta. Palautteeksi tuli muun muassa että sivut ovat ammattimaisen näköiset ja tyylikkää, eivätkä niin kliseiset niin kuin voisi kuvitella. Plussaa oli sivuston selkeys ja sivujen toimiminen kännykällä. Miinuksena yksinkertaisuus ja mielenkiintoisten yksityiskohtien vähäisyys. Myöskin kieliopillinen virhe In english- välilehden otsikossa huomioitiin.

Kyselyllä tutkin käytettävyyttä ja sitä palveliko sivusto tarkoitustaan. Palautteen pohjalta pystyn kiinnittämään huomiota epäkohtiin paremmin ja hyödyntämään jatkossa jo toimiviksi osoittautuneita malleja. Suunnittelutyössä on aina epävarmuutta väreistä ja fonttien miellyttävyydestä, joten käyttäjien haastattelu tuo varmuutta aina työskentelyyn. Jatkossa tulen tekemään vastaavanlaisia kyselyitä tekemistäni sivuista. Jos haastateltujen lukumäärän nostaisi isommaksi, saisi tutkimustuloksista enemmän irti. Sivuston tilaajan palaute oli positiivista. Hobileksen puheenjohtaja Antti Elsilän mukaan sivut olivat kokonaisuudessaan toimivat, ylävalikko oli käytännöllinen, asiat löytyivät sivuilta helposti, värimaailma miellytti ja samoin teksti ja kuvat olivat hyvin aseteltuina. Myös sivujen toimivuutta puhelimella arvostettiin.

7 Pohdinta ja yhteenveto

Haastavinta opinnäytetyöprosessissa oli aikatauluttaminen ja uuden ohjelman haltuun ottaminen. Hohto 2012-tapahtuman sivut toteutin WordPressillä, jota en ollut aiemmin käyttänyt lainkaan ja tämä toikin mukanaan haasteita. Vaihtoehtona ei ollut tutustua perusteellisesti ohjelmaan ennen työn aloittamista johtuen tiukasta aikataulusta. Työstin sivuja opettelu ja tekeminen -tekniikalla. Samalla tutkin, suunnittelin ja toteutin myös opinnäytetyöni kirjallista osiota. Aikatauluttamisessa ilmeni ongelmia, vaikka meitä oli kaksi tekemässä. Itse jätin visuaalisen suunnittelun kokonaan pois vastuualueeltani ja keskityin verkkoon suunnitteluun, toteutukseen ja julkaisuun. Samalla tutkin kohde-ryhmää ja pohjana onkin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oma kulttuuri. Koska käyttäjälähtöisyys oli eräs tutkimuskysymyksistäni kirjallisessa työssäni niin mielenkiinnon herättää se, että tavoittiko työni sitten sille määrittelemäni käyttäjäryhmän. Haastattelin muutamia sivuston käyttäjiä ja esitin heille samoja kysymyksiä. Haastatteluiden tuloksia tulen hyödyntämään tulevaisuudessa vuoden 2013 Hohto- tapahtuman sivujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden toteuttamisesta opin sen, että työ tulisi aikatauluttaa. Sama pätee myös kirjalliseen osuuteen. Koko opinnäytetyöprosessi kesti vuoden ja raporttini näkökulma ja tutkimuskysymys muuttui siinä ajassa muutaman kerran. Varsinainen toiminnallinen työni jäi roikkumaan hieman irrallisena osana, ikään kuin sivutuotteena raporttini lomaan. Mielestäni kirjallinen osuuteni on enemmän opas hyvään käytettävyyteen ja verkkosuunnitteluun, kuin analyysi ja prosessikuvaus toteuttamistani työstä. Olen koonnut oppaan, joka auttaa monia verkkosuunnittelun saralla aloittavia ja siinä jo toimivia. Itse olen joutunut opettelemaan monet asiat alusta vaikeuksien kautta. Vastaavanlainen oppimiskokemus ja kokonaisuus olisi ollut verkkomedian suuntautumisopinnoissani sangen hyvä.

Kirjallisessa osiossani olen perehtynyt tarkemmin suunnittelemani verkkosivuston käyttäjäryhmän alakulttuurin ominaispiirteisiin ja sen historiaan. Olen avannut tapaa katsoa seksuaalisuutta ja sitä, mitä on sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt. Toisena pääpainona kirjallisessa osiossani on taas käytettävyys ja mistä palasista hyvä suunnittelu koostuu. Avainasemassa on ollut käyttäjälähtöisen suunnittelun periaatteet. Olen selvittänyt ty-

pografian, sommittelun, värien, fonttien, kuvien ja linkkien merkitystä ja mitä on otettava huomioon näillä osa-alueilla. Esimerkkeinä olen käyttänyt väreistä puhuessani homokulttuurin värimaailmaa. Kertoessani mistä hyvä suunnittelu koostuu niin olen ottanut oman työni vertailunkohteeksi ja kerron kuinka kyseiset asiat toteutin verkkosivustolla.

Opinnäytetyöprosessini on esimerkki siitä, kuinka toiminnallisen että kirjallisen osuuden tekeminen onkin yllättävän haastavaa. Lisäksi työni toimii varoittavana esimerkkinä siitä, kuinka melkein kaikki voi mennä pieleen. Tällä tarkoitan sitä, kun aikataulututtaminen epäonnistui, sivujen ilme jäi visuaalisesti liian köyhäksi. Tutkimuskysymys ja kirjallinen osuus laajeni ja siitä katosi välillä punainen lanka. Lähdekirjallisuuden liiallinen määrä ja luotettavuus tuotti ongelmia ja verkkosivujen domain pääsi välillä vanhentuun. Kirjoitustyön tuntimäärä oli määrällisesti enemmän kuin 15 opintopistettä.

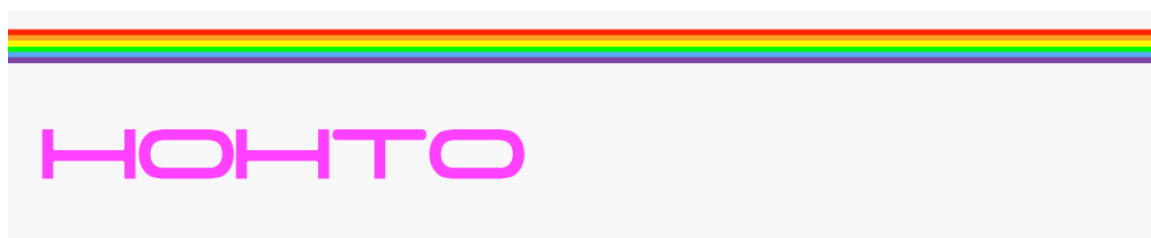
Lähteet

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Aldrich, R. (toim.) 2006. Rakkaus samaan sukupuoleen, Homoseksuaalisuuden historia. Helsinki: Multikustannus Oy.
- Baddeley, G. 2005. Goth Chic - Johdatus pimeän puolen estetiikkaan. Helsinki: Like.
- Castro, E. 2007. Kotisivut kuntoon –HTML, XHTML ja CSS. Jyväskylä: Readme.fi.
- Dyer, R. 2002. Älä katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa. Jyväskylä: Gummerus.
- Hatva, A. (toim.) 2003. Verkkografiikka. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hohto. 2013. Hobiles. www.hohto.info/hobiles/ 02.02.2013.
- Järvinen, P. 2003. IT-tietosanakirja. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.
- Korpela, J. K. 2010. Verkkojulkaisun typografia. Helsinki: RPS-yhtiöt.
- Kozulya, M. 2011. Close Encounters 2011: Opiskelijafestivaalin visuaalinen ilme. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Kuutti, W. 2003. Käytettävyys, suunnittelu ja arviointi. Helsinki: Talentum Oy ja Wille Kuutti.
- Laiho, M. & Ruoho I. (toim.) 1996. Naisen naamio, miehen maski – katse ja sukupuoli mediakulttuurissa. Helsinki: Kansan Sivistystyön Liitto.
- Lammi, O. 2009. Vaikuta visuaalisesti: Laadi selkeä esitys. Helsinki: WSOY.
- Lipsum. 2013. Lorem ipsum. <http://fi.lipsum.com/> 14.02.2013.
- Mustola, K. & Pakkanen, J. (toim.) 2007. Sateenkaari Suomi: Seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöjen historiaa. Keuruu: Like.
- Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.) 2006. Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Nielsen, J. 2000. WWW-suunnittelu. Jyväskylä: Gummerus.
- Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. Porvoo: Docendo, WS Bookwell.
- Php. 2013. General Information. http://www.php.net/manual/en/faq_general.php/ 12.02.2013.
- Rinkinen, N. 2012. Visuaalisesti vetovoimainen websuunnittelu. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Seta. 2013. Seta Ry. <http://seta.fi/jarjesto/> 12.02.2013.
- SuomiSanakirja. 2013. Alakulttuuri. <http://suomisanakirja.fi/alakulttuuri> 20.02.2013.
- Tietokone. 2012. Chrome suosituin selain – mutta vain viikonloppuisin. http://www.tietokone.fi/uutiset/chrome_suosituin_selain_mutta_vain_viikonloppuisin 12.02.2013.
- Veen, J. 2002. Inside Web Design. Helsinki: Edita IT Press.
- W3schools. 2013. Browser Information. <http://www.w3schools.com/browsers/> 12.02.2013.
- W3schools. 2013. HTML5 Introduction. http://www.w3schools.com/html/html5_intro.asp/ 12.02.2013.
- Wordpress. 2013. About. <http://wordpress.org/about/> 12.02.2013.

TAUSTAVÄRI

BANNERI

LOGO

FOOTER

SATEENKAARILIPPU

TEKSTINÄYTE

Hohto Joensuussa

10.4.-14.4.2012

Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus
Hobiles ry järjestää 10-14.4.2012 jo vuodesta
2004 perinteeksi muodostuneen Hohto-
sateenkaaritapahtuman. Hohton tarkoituksena on

ETUSIVU

Home Ohjelma Hohtobileet Hobiles In english Linkit

MADONNA BILEET, HOHTO 2010
 Kuva: Minna Tahvanainen

Hohto Joensuussa 10.4.-14.4.2012

Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry järjestää 10-14.4.2012 jo vuodesta 2004 perinteeksi muodostuneen Hohto-sateenkaaritapahtuman. Höhdön tarkoituksena on tarjota mahdollisuus seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöille ja heidän ystävilleen viettää aikaa yhdessä. Tämä tapahtuma on tarkoitettu aivan kaikille. Olet tervetullut Höhtöön juuri sellaisena kuin olet! Jos olet mieleltäsi sateenkaareva niin sekin käy. Sateenkaariväki tarvitsee muun yhteisön tukea, jotta syntyy mahdollisimman avoin ilmapiiri, joka mahdollistaa omana itsenään olemisen. Avoimuutta rakennamme me kaikki, olimme heteroita, sateenkaariväkeä tai

Home Ohjelma Hohtobileet Hobiles In english Linkit

MADONNA BILEET, HOHTO 2010
 Kuva: Minna Tahvanainen

Hohto Joensuussa 10.4.-14.4.2012

Joensuun seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hobiles ry järjestää 10-14.4.2012 jo vuodesta 2004 perinteeksi muodostuneen Hohto-sateenkaaritapahtuman. Höhdön tarkoituksena on tarjota mahdollisuus seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöille ja heidän ystävilleen viettää aikaa yhdessä. Tämä tapahtuma on tarkoitettu aivan kaikille. Olet tervetullut Höhtöön juuri sellaisena kuin olet! Jos olet mieleltäsi sateenkaareva niin sekin käy. Sateenkaariväki tarvitsee muun yhteisön tukea, jotta syntyy mahdollisimman avoin ilmapiiri, joka mahdollistaa omana itsenään olemisen. Avoimuutta rakennamme me kaikki, olimme heteroita, sateenkaariväkeä tai haluisimmepa olla määrittelemättä itseämme.

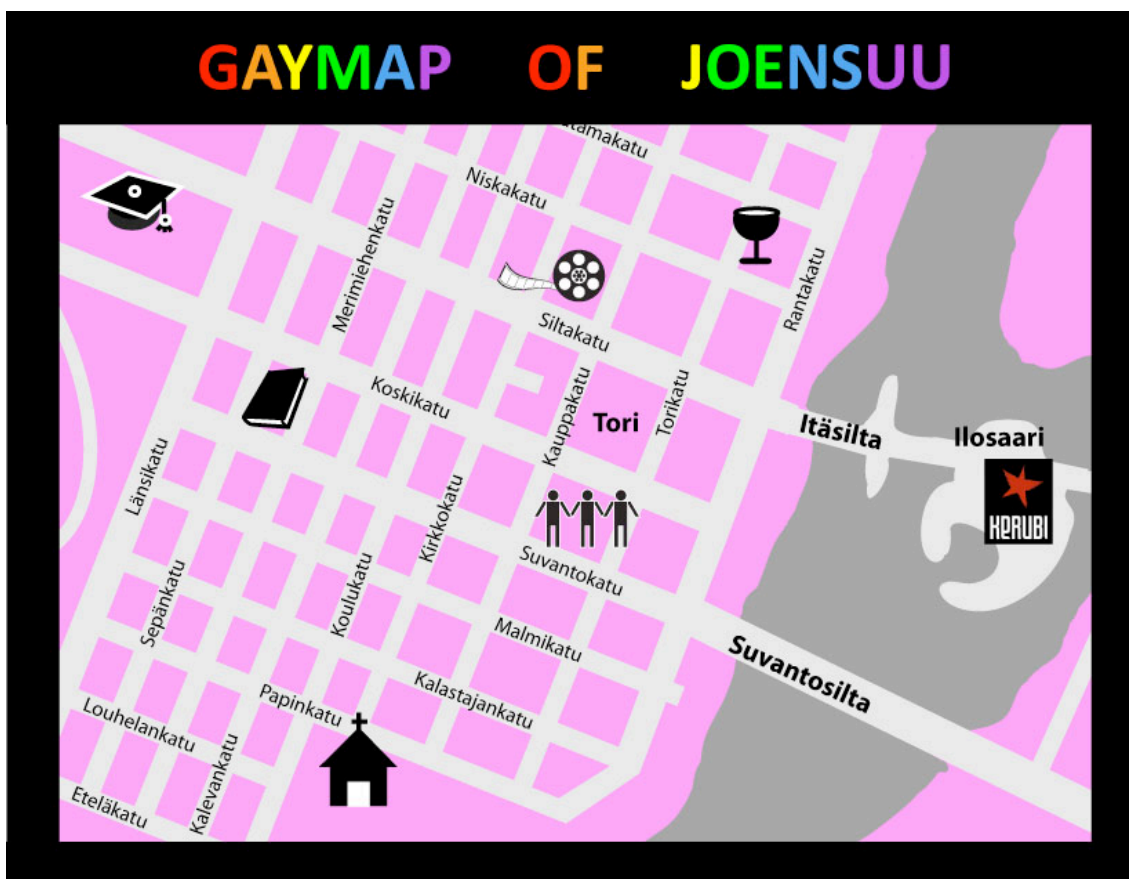
Kaikki jotka ostavat lippunsa Hohto bileisiin/ukkoisineen kaikelle meiltä infopisteistämme, tukevat Hobilesin toimintaa sekä saavat ylätystahjan! Pääbileiden facebook-tapahtuma: <https://www.facebook.com/events/247076112049703/>. Liput ovat jo myynnissä! www.kerubi.fi tai Hobileksen infopisteestä Joensuun kaupunginkirjaston aulassa 10.-13.4. klo 10-16. Lippuja voi ostaa myös Höhdön tapahtumista Hohto-viikolla. Lipun hinta: 6 € Setan jäsenkortilla / 7 € ilman jäsenkorttia. Lippuja Setan/Hobileksen kortilla alennusta saa vain jos lipun ostaa ovelta/tapahtumasta tai infopisteestä!

Huom! Lauantain Hohto-kulkuu alkaa ennakkotiedoista poiketen vasta klo 14 torilta.

SLIDESHOW

KARTTA

SYMBOLIT

Lambda

Kaksoiskirves

Vaaleanpunainen ja musta kolmio

Sukupuolisymbolit

LUONNOKSIA

JULISTE

HOHTO 2012

JOENSUUSSA HOMOILLAANTAAS
10.4-14.4. OHJELMASSA MM. BILEITÄ,
KULKUE, ELOKUVIA, SATEENKAARIMESSU
YMS. LISÄÄ TIETOA: HOHTO.INFO
JÄRJESTÄJÄNÄ HOBILES RY.

PÄÄBILEET KERUBISSA 13.4.

ukkosmaine

hobiles ry
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

